

Programma Een Leven Lang Leren 2007-2013

Gids voor Aanvragers

Deze tekst is ontwikkeld als richtlijn voor aanvragers die een voorstel voor ondersteuning willen indienen in het kader van het Leven Lang Leren programma

De tekst moet samen met de volgende documenten worden gelezen:

- Besluit nr. 1720/2006/EC van het Europees Parlement en de Raad van 15 november 2006 tot vaststelling van een actieprogramma op het gebied van een leven lang leren (PB L 327 van 24.11.06, p.45)
- De relevante Algemene Oproep tot het indienen van Voorstellen voor het Leven Lang Leren Programma

De hierboven vermelde documenten hebben voorrang op deze Gids.

Eerste niveau (pagina 1)

1 [Algemeen overzicht van het Leven Lang Leren Programma en de Algemene voorwaarden voor deelname](#)

2 [Besluit van het Europees Parlement en van de Raad](#)

3 [Oproep tot het indienen van voorstellen en Aanvraagformulieren](#)

4 [Administratieve en financiële regels](#)

5 [Algemeen overzicht van de verspreiding en benutting van resultaten](#)

6 [Algemene woordenlijst](#)

7 [Contactpersonen en Links](#)

8 [Uittreksels die afgedrukt kunnen worden](#)

Het aanbod van het Programma Een Leven Lang Leren voor...

[Individuele personen](#)

[Organisaties](#)

Structuur van het Programma Een Leven Lang Leren

Sectorale Programma's

- [Comenius](#)
- [Erasmus](#)
- [Leonardo da Vinci](#)
- [Grundtvig](#)

Transversaal Programma

- [Beleidsamenwerking en Innovatie](#)
- [Talen](#)
- [ICT](#)
- [Verspreiding & Benutting van Resultaten](#)

Jean Monnet-programme

- [Jean Monnet](#)

Tweede niveau

1 [Algemeen overzicht van het Leven Lang Leren Programma en de Algemene voorwaarden voor deelname](#)

2 [Besluit van het Europees Parlement en van de Raad](#)

3 [Oproep tot het indienen van voorstellen en Aanvraagformulieren](#)

4 [Administratieve en financiële regels](#)

5 [Activiteiten voor verspreiding en benutting van resultaten](#)

6 [Algemene woordenlijst](#)

7 [Contactpersonen en Links](#)

8 [Uittreksels die afgedrukt kunnen worden](#)

- [Algemeen overzicht van het Leven Lang Leren Programma](#)
- [Wat is de structuur van het Programma?](#)
- [Welke acties worden ondersteund?](#)
- [Welke landen zijn bij het Programma betrokken?](#)
- [Wie kan deelnemen?](#)
- [Wie doet wat?](#)
- [Wat zijn de selectieprocedures?](#)
- [Wat gebeurt er na het indienen van een voorstel?](#)

Algemeen overzicht van het Leven Lang Leren Programma

Het **Leven Lang Leren Programma voor een communautair actieprogramma op het gebied van levenslang leren** (het Leven Lang Leren Programma – LLP) werd vastgesteld door het Besluit 1720/2006/EC van het Europees Parlement en van de Raad van 15 november 2006. De **algemene doelstelling** van het Leven Lang Leren Programma is bijdragen tot de ontwikkeling van de Gemeenschap als een gevorderde kennismaatschappij, met een duurzame economische ontwikkeling, meer en betere banen en een sterkere sociale cohesie. Hierbij wordt tegelijkertijd een goede bescherming van het milieu voor de toekomstige generaties verzekerd. **Het Programma is er in het bijzonder op gericht** uitwisselingen, samenwerking en mobiliteit te bevorderen tussen onderwijs- en opleidingsstelsels in Europa om van deze stelsels wereldwijd een kwaliteitsreferentie te maken.

Het Leven Lang Leren Programma werd opgesteld om de modernisering en aanpassing van de onderwijs- en opleidingsstelsels in de lidstaten aan te pakken, in het bijzonder in de context van de doelstellingen van de [Lissabonstrategie](#), en brengt de Europese toegevoegde waarde rechtstreeks naar individuele burgers die deelnemen aan de Europese mobiliteitsacties en andere samenwerkingsacties.

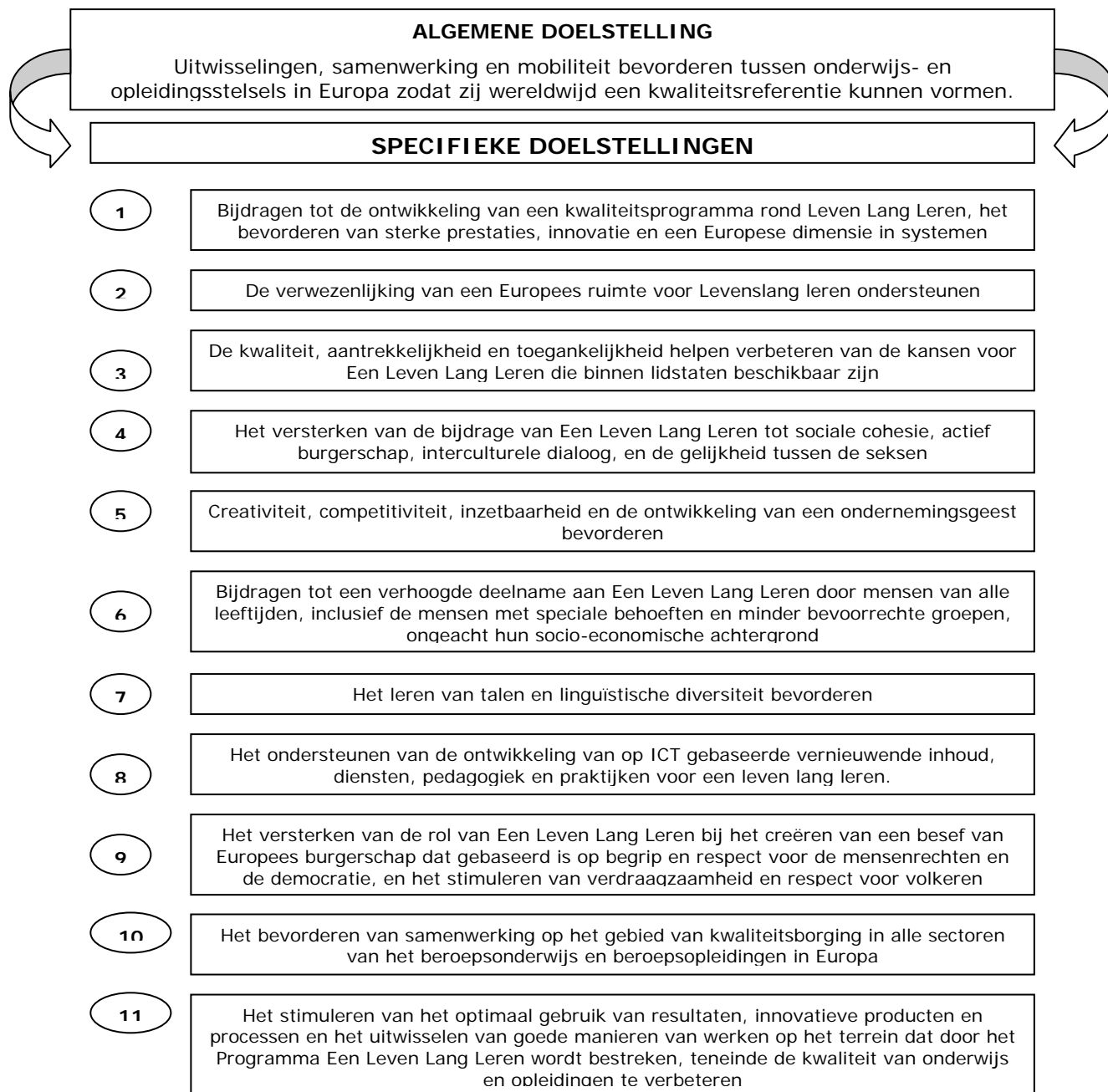
De structuur van het Leven Lang Leren Programma verschilt van de voorgaande programma's. Het is een **geïntegreerd programma** dat bestaat uit vier sectorale subprogramma's, een transversaal programma dat op grensoverschrijdende gebieden is gericht, en een programma om onderwijs, onderzoek en denkprocessen rond Europese integratie en de belangrijke Europese instellingen te ondersteunen.

Het Leven Lang Leren Programma ondersteunt en vult acties van lidstaten aan, met volledige inachtneming van hun verantwoordelijkheid voor de inhoud van de onderwijs- en opleidingsstelsels en hun culturele en linguïstische diversiteit.

Het Leven Lang Leren Programma zal zeven jaar duren (2007-2013). Het totale budget voor deze periode is 6 970 miljoen EUR.

De verschillende doelstellingen van het LLP-programma waaraan projecten een bijdrage zouden moeten leveren door aan het programma deel te nemen, worden hieronder voorgesteld.

¹ PB L327 van 24/11/2006, pagina 45



De aanvrager zal verzocht worden om in de aanvraag te benadrukken welke doelstellingen van het Programma Een Leven Lang Leren hij wil behalen.

Ieder subprogramma vermeldt ook specifieke en operationele doelstellingen waaraan de aanvrager zou moeten bijdragen. Deze doelstellingen worden in ieder subprogramma beschreven.

Daarnaast moet het programma ook bijdragen tot het helpen verwezenlijken van de horizontale beleidsmaatregelen van de Gemeenschap, zoals aangegeven in Artikel 12 van het Besluit over Levenslang leren, in het bijzonder door

- (a) het stimuleren van een bewustzijn van het belang van culturele en linguïstische diversiteit binnen Europa, en van een bewustzijn van de noodzaak om racisme, vooroordelen en xenofobie te bestrijden;
- (b) voorzieningen te treffen voor leerlingen met speciale behoeften, in het bijzonder door hun integratie in het gewone onderwijs en de gewone opleidingen te stimuleren;

- (c) het bevorderen van gelijkheid tussen mannen en vrouwen en het bijdragen tot het bestrijden van alle vormen van discriminatie op basis van geslacht, ras of etnische oorsprong, geloofsovertuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid.

Wat is de structuur van het Programma?

Het Programma Een Leven Lang Leren bestaat uit:

- **[vier sectorale programma's](#)** die gericht zijn op het [schoolonderwijs](#) (Comenius), het [hoger onderwijs](#) (Erasmus), de [beroepsopleidingen](#) (Leonardo da Vinci) en het [volwassenenonderwijs](#) (Grundtvig)
- **[een transversaal programma](#)** dat gericht is op grensoverschrijdende gebieden (beleidssamenwerking en vernieuwing op het gebied van levenslang leren, talen, de ontwikkeling van vernieuwende op ICT-gebaseerde inhoud, de verspreiding en benutting van resultaten)
- een programma ter ondersteuning van onderwijs, onderzoek en denkprocessen rond Europese Integratie en de belangrijkste Europese instellingen en verenigingen (**[Jean Monnet-programma](#)**)

SECTORALE PROGRAMMA'S

COMENIUS PROGRAMMA

Behandelt het **onderwijs en de leerbehoeften** van **personen in het kleuter-, lager en secundair onderwijs**, evenals de **instellingen en organisaties** die dergelijk onderwijs en dergelijke opleidingen verschaffen of bevorderen

ERASMUS PROGRAMMA

Behandelt het **onderwijs en de leerbehoeften** van **personen in het formeel hoger onderwijs, het hoger beroepsonderwijs en hogere beroepsopleidingen**, ongeacht de duur van de opleiding of de kwalificatie en **met inbegrip van opleidingen voor promovendi**, evenals de **instellingen en organisaties** die dergelijk onderwijs en dergelijke opleidingen verschaffen of bevorderen

LEONARDO DA VINCI PROGRAMMA

Behandelt het **onderwijs en de leerbehoeften** van **personen in het beroepsonderwijs en in beroepsopleidingen, behalve op het tertiaire niveau**, evenals de **instellingen en organisaties** die dergelijk onderwijs en dergelijke opleidingen verschaffen of bevorderen

GRUNDTVIG PROGRAMMA

Behandelt het **onderwijs en de leerbehoeften** van **personen in alle vormen van volwassenenonderwijs**, evenals de **instellingen en organisaties** die dergelijk onderwijs verschaffen of bevorderen

TRANSVERSAAL PROGRAMMA

BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE OP HET GEBIED VAN EEN LEVEN LANG LEREN

Het **ondersteunen van beleidsontwikkeling & samenwerking op Europees niveau op het gebied van Een Leven Lang Leren**, met name in de context van het [Lissabonproces](#) en '[Onderwijs en Opleiding 2010](#)', evenals het [Bologna-](#) en [Kopenhagenproces](#) en hun opvolgers

Zorgen voor voldoende **vergelijkbare gegevens, statistieken en analyses ter ondersteuning van de ontwikkeling van beleidsmaatregelen op het gebied van levenslang leren**, de vooruitgang bij het verwezenlijken van de doelstellingen controleren en gebieden die specifieke aandacht vergen identificeren

TALEN

Het **leren van talen bevorderen en taaldiversiteit** in de Lidstaten **ondersteunen**

N.B. De acties die onder deze kernactiviteit worden ondersteund, zullen **onderwijs- en leerbehoeften** behandelen die betrekking hebben op **meer dan één subprogramma**. Indien het voorstel de behoeften behandelt van een specifieke sector die slechts door één subprogramma wordt bestreken, dan zal het voorstel binnen het relevante subprogramma worden uitgewerkt.

DE ONTWIKKELING VAN OP ICT- GEBASEERDE INHOUD

Het **ondersteunen van de ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren**.

N.B. De acties die onder deze kernactiviteit worden ondersteund, zullen **onderwijs- en leerbehoeften** behandelen **die betrekking hebben op meer dan één subprogramma**. Indien het voorstel de behoeften behandelt van een specifieke sector die slechts door één subprogramma wordt bestreken, dan zal het voorstel binnen het relevante subprogramma worden uitgewerkt.

VERSPREIDING EN BENUTTING VAN RESULTATEN

Ervoor zorgen dat de **resultaten van het Leven en Lang Leren Programma** op gepaste wijze en op grote schaal worden **erkend, verspreid en toegepast**

JEAN MONNET-PROGRAMMA

JEAN MONNET ACTIE

Unilaterale en nationale projecten:

- Jean Monnet-leerstoelen, expertisecentra en onderwijsmodules
- verenigingen van hoogleraren, andere docenten uit het hoger onderwijs en onderzoekers die zich hebben toegelegd op de Europese integratie
- ondersteuning voor jonge onderzoekers die zich in Europese integratiestudies specialiseren
- voorlichtings- en onderzoeksactiviteiten met betrekking tot de Gemeenschap die tot doel hebben het debat, het denkproces en de kennis over het Europese integratieproces te bevorderen

Multilaterale projecten en netwerken
(waaronder de oprichting van multilaterale onderzoeksgroepen)

EXPLOITATIE- SUBSIDIES TER ONDERSTEUNING VAN GESPECIFICEERDE INSTELLINGEN

EUROPESE INTEGRATIE

Er worden **subsidies** toegekend ter financiering van bepaalde operationele en administratieve kosten van de hierna genoemde **instellingen die doelstellingen nastreven die van Europees belang** zijn:

- het Europacollege
- het Europees Universitair Instituut
- het Europees Instituut voor Bestuurskunde
- de Academie voor Europees recht
- het Europees Agentschap voor de ontwikkeling van het bijzonder onderwijs

EXPLOITATIE- SUBSIDIES TER ONDERSTEUNING VAN ANDERE EUROPESE

ONDERWIJS & OPLEIDING

Er kan een **subsidie** worden toegekend ter financiering van bepaalde operationele en administratieve kosten van **Europese instellingen of verenigingen die op het gebied van het onderwijs en de beroepsopleidingen werkzaam zijn**

Welke acties worden ondersteund?

Zoals vermeld in Artikel 5 van het Besluit over het Programma Een Leven Lang Leren ondersteunt het Programma:

- [mobiliteit](#)
- [bilaterale](#) en [multilaterale partnerschappen](#)
- [multilaterale projecten](#)
- [multilaterale netwerken](#)
- [unilaterale](#) en [nationale](#) Projecten
- [observatie en analyse](#)
- [exploitatiesubsidies](#)
- [flankerende maatregelen](#)

Niet al deze actietypes zijn beschikbaar in ieder deel van het Programma

Welke landen nemen deel aan het Programma?

Het programma is toegankelijk voor

- 27 EU-lidstaten
- IJsland, Liechtenstein, Noorwegen
- Turkije

De **Jean Monnet-actie** (kernactiviteit 1 van het Jean Monnet-programma) is toegankelijk voor [instellingen voor hoger onderwijs](#) en verenigingen van alle landen die deelnemen aan het Programma Een Leven Lang Leren evenals voor alle andere derde landen. Deelnemende instellingen en verenigingen van derde landen zijn onderworpen aan alle verplichtingen en zullen alle taken voltooien die uiteengezet zijn in het programmabesluit met betrekking tot instellingen en verenigingen van de lidstaten.

Gelieve de websites van de Europese Commissie, de Nationale Agentschappen (NA) of de Uitvoerende Agentschappen te raadplegen voor updates van de lijst met deelnemende landen. [Update van de deelnemende landen](#)

Wie kan deelnemen?

Zoals vermeld in artikel 4 van het Besluit over het Leven Lang Leren Programma is het Programma gericht op:

- Leerlingen, studenten, stagiairs en lerende volwassenen
- Leraren, opleiders en andere personeelsleden die betrokken zijn bij een aspect van levenslang leren
- Mensen op de arbeidsmarkt
- Instellingen of organisaties die leermogelijkheden verschaffen binnen de context van het LLP, of binnen de grenzen van zijn subprogramma's.
- De personen en instellingen die verantwoordelijk zijn voor systemen en beleidsregels met betrekking tot specifieke aspecten van Een Leven Lang Leren op lokaal, regionaal en nationaal niveau
- Ondernemingen, sociale partners en hun organisaties op alle niveaus, inclusief handelsorganisaties en kamers van koophandel en industrie
- Organisaties die begeleiding en counseling verschaffen en informatiediensten aanbieden met betrekking tot alle aspecten van een leven lang leren

² Unilaterale en nationale projecten; multilaterale projecten en netwerken

- Verenigingen die werkzaam zijn op het vlak van Een Leven Lang Leren, met inbegrip van verenigingen van studenten, stagiairs, onderwijzers, ouders en leerlingen in het volwassenenonderwijs
- Onderzoekscentra en organisaties die zich bezighouden met kwesties rond Een Leven Lang Leren
- Non-profit organisaties, vrijwilligersorganisaties, niet-gouvernementele organisaties (NGO's)

Gelieve de specifieke secties van deze Gids te raadplegen voor informatie over wie aan de verschillende programma's kan deelnemen.

Wie doet wat?

Voor het beheer van dit programma kan de Europese Commissie een beroep doen op twee externe instellingen. Ze kan het beheer van bepaalde onderdelen van het Programma delegeren aan [Nationale Agentschappen](#) of aan het [Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele media en cultuur](#).

Het is de taak van de **Europese Commissie (Directoraat-generaal voor Onderwijs en Cultuur)** om te zorgen voor een doeltreffende en efficiënte uitvoering van de communautaire acties in het kader van het Leven Lang Leren Programma. De Commissie wordt in haar taak bijgestaan door het [LLP-comité](#) dat bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten en dat wordt voorgezeten door de Commissie.

Het operationele beheer van het programma wordt uitgevoerd door de Commissie, in nauwe samenwerking met nationale autoriteiten, met de hulp van Nationale Agentschappen (één of meerdere in ieder van de deelnemende landen) en het Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele media en cultuur.

De nationale autoriteiten van de deelnemende landen hebben [Nationale Agentschappen](#) opgericht (één of meer in ieder deelnemend land) om het gecoördineerde beheer van de acties van het programma op het nationale niveau te vergemakkelijken. De Nationale Agentschappen spelen een zeer belangrijke rol bij de praktische uitvoering van het programma. Dit is vooral het geval bij de gedecentraliseerde projecten, waarbij de Nationale Agentschappen verantwoordelijk zijn voor het beheer van de volledige levenscyclus van het project. De Nationale Agentschappen zijn bijgevolg verantwoordelijk voor het verschaffen van informatie over de acties van het programma en het ondersteunen van deze acties, het ontvangen en evalueren van de aanvragen voor de toelagen, het nemen van beslissingen over het toekennen van de subsidies, het verstrekken van subsidieovereenkomsten en het schenken van toelagen aan succesvolle aanvragers, het controleren en ondersteunen van begunstigden van het programma, het organiseren van de verspreiding en benutting van resultaten van activiteiten die worden ondersteund, het verschaffen van feedback over de werking en invloed van het programma in de landen van deze Agentschappen.

De opdracht van het [Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele media en cultuur](#) bestaat uit de implementatie van een aantal onderdelen van programma's die gemeenschapsfinanciering ontvangen van het DG EAC en het uitvoeren van activiteiten op het vlak van onderwijs en opleiding, actief burgerschap, jeugd, audiovisuele media en cultuur. De programmaonderdelen die door het Agentschap worden beheerd, zijn allemaal gecentraliseerd. Op basis van het referentiekader dat door de Commissie is opgesteld, is het Agentschap verantwoordelijk voor het uitvoeren van de volgende taken:

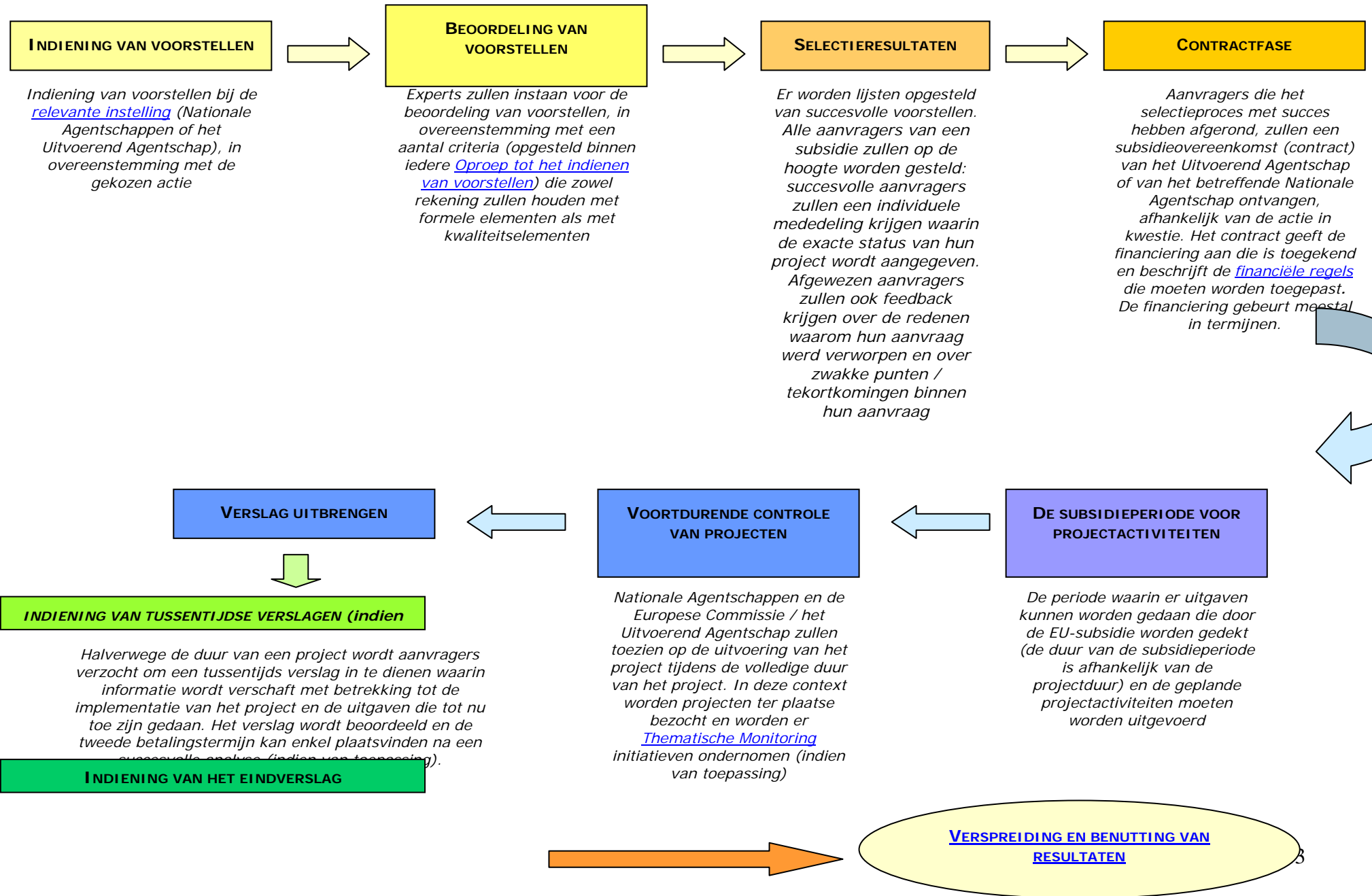
- het uitschrijven van openbare aanbestedingen
- de selectie van projecten (in sommige gevallen beslist de Commissie over de selectie)
- het sluiten van projectovereenkomsten
- financieel beheer
- toezicht op de projecten (tussentijdse verslagen, eindverslagen)
- het communiceren met en het informeren van begunstigden
- controles ter plaatse.

Wat zijn de selectieprocedures?

	GEDECENTRALISEERDE ACTIES		GECENTRALISEERDE ACTIES
	Nationaal Agentschap Procedure 1 – NA1	Nationaal Agentschap Procedure 2 – NA2	Commissieprocedure – COM
<i>Van toepassing op (soort project)</i>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Transnationale mobiliteit ❖ Bilaterale en multilaterale partnerschappen 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Leonardo da Vinci - Multilaterale Projecten voor de Overdracht van Innovatie 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Multilaterale projecten en netwerken ❖ Observatie en analyse ❖ Exploitatiesubsidies ❖ Unilaterale en nationale projecten (transversaal programma & Jean Monnet) ❖ Flankerende maatregelen
<i>Naar wie moet de aanvraag worden verstuurd?</i>	De aangewezen Nationale Agentschappen van iedere instelling of persoon die een aanvraag indient .	Het relevante Nationale Agentschap van de coördinator van het voorstel	Het Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele media en cultuur
<i>De belangrijkste stappen van de procedure</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordeling van de voorstellen, zowel op basis van formele criteria (geschiktheids- en uitsluitingscriteria) en kwaliteitscriteria (selectie- en toekenningscriteria die binnen de specifieke Oproepen voor het indienen van voorstellen worden omschreven) • Goedkeuring van de selectielijst door het Nationale Agentschap • De toewijzing van financiële toelagen aan de geselecteerde begunstigden, door de Nationale Agentschappen 	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordeling van de voorstellen, zowel op basis van formele criteria (geschiktheids- en uitsluitingscriteria) en kwaliteitscriteria (selectie- en toekenningscriteria), door het Nationale Agentschap. • Indiening door het Nationale Agentschap bij de Commissie van een lijst van aanvragen die het Agentschap voorstelt om te aanvaarden • Goedkeuring van de selectielijst door de Commissie • De toewijzing van financiële toelagen aan de geselecteerde voorstellen, door de Nationale Agentschappen 	<ul style="list-style-type: none"> • Beoordeling van de voorstellen, zowel op basis van formele criteria (geschiktheids- en uitsluitingscriteria) en kwaliteitscriteria (selectie- en toekenningscriteria) • Goedkeuring van de selectielijst • Toewijzing van financiële toelagen aan de geselecteerde projecten

³ Vooraleer ze de aanvraag indienen, moeten aanvragers binnen de relevante Oproep voor het indienen van voorstellen controleren naar welk Agentschap het voorstel gestuurd moet worden.

Wat gebeurt er na het indienen van een voorstel?



*Aan het einde van de contractuele periode wordt
aanvragers verzocht om een Eindverslag in te dienen,
waarin informatie wordt verschaft over de implementatie
van het project, de behaalde resultaten en de uitgaven
die zijn gedaan. De laatste betaling kan enkel
plaatsvinden na een succesvolle beoordeling van het
verslag*

2

Besluit van het Europees Parlement en van de Raad

- [Besluit van het Europees Parlement en van de Raad](#)

Zie op de volgende website

http://ec.europa.eu/education/programmes/lip/index_en.html

3

Oroep tot het indienen van voorstellen en Aanvraagformulieren

*Deze pagina verschaft links naar alle openstaande / afgesloten
Oroepen tot het indienen van voorstellen en de relevante
Aanvraagformulieren*

Zie website:
<http://www.na-III.nl/>

4

Administratieve en financiële regels

*Deze pagina verschaft alle relevante informatie over contracten
en de toe te passen financiële regels*

Zie website:
<http://www.na-III.nl/>

Algemeen overzicht van de verspreiding en benutting van resultaten

- [Verspreiding en benutting van resultaten in het Leven Lang Leren Programma](#)
- [Wat is de verspreiding en benutting van resultaten?](#)
- [Het opstellen van een Strategie en een Plan voor de verspreiding en benutting van resultaten – Checklist voor Projectaanvragers](#)

Verspreiding en benutting van resultaten in het Leven Lang Leren Programma

Het Leven Lang Leren Programma 2007-13 stelt acties voor voor de '[verspreiding en benutting van resultaten](#)' van activiteiten die worden ondersteund door het programma en eerdere aanverwante programma's, alsook de uitwisseling van [goede manieren van werken](#)' (Art 3.2 (d)). Deze acties vinden in het nieuwe Programma als volgt plaats:

- Projecten van tal van acties binnen ieder van de vier sectorale programma's en de Kernactiviteiten 2 voor Talen en 3 voor ICT moeten een plan voor de verspreiding en benutting van resultaten voorstellen en uitvoeren (ex-ante verspreiding en benutting van resultaten);
- De Flankerende maatregelen binnen de vier sectorale programma's en de Kernactiviteit Talen zijn beschikbaar voor activiteiten om resultaten mede te delen, te verspreiden en te benutten, evenals voor de Thematische Monitoring voor lopende projecten in vergelijkbare gebieden; en
- Het Programma bevat ook een innovatieve en nieuwe Kernactiviteit 4 voor de 'Verspreiding en benutting van resultaten' binnen het Transversale Programma.

Deze sectie verschaft algemene informatie over de verspreiding en benutting van resultaten; en specifieke richtlijnen voor projectleiders die een aanvraag indienen voor financiering op basis van de sectorale programma's en de Kernactiviteiten 2 voor Talen en 3 voor ICT. Deze informatie moet samen met advies over de specifieke actie in kwestie worden gebruikt.

In de sectie over [Kernactiviteit 4](#) wordt informatie verschaft over aanvragen op basis van de experimentele Kernactiviteit 4 voor de 'Verspreiding en benutting van resultaten'.

Wat is de verspreiding en benutting van resultaten?

Wat is de beweegreden voor de verspreiding en benutting van resultaten?

De systematische verspreiding en benutting van resultaten zal van cruciaal belang zijn om de invloed van acties onder dit programma en onder eerdere onderwijs- en opleidingsprogramma's van de EU ter ondersteuning van de herziene [Lissabon agenda](#) en ter uitvoering van het Werkprogramma '[Onderwijs en Opleiding 2010](#)' te helpen maximaliseren. De mogelijke voordelen zijn:

- het verbeteren van de [duurzaamheid](#) van projectresultaten, in overeenstemming met de behoeften van de eindgebruikers
- besparingen realiseren door het benutten van bestaande praktijken (het is niet meer nodig om 'het wiel opnieuw uit te vinden')
- munt slaan uit investeringen
- resultaten overdragen om stelsels en praktijken om te vormen. Op die manier wordt de invloed van programma's en projecten die door de EU worden gefinancierd op het systeemniveau verbeterd
- het verkorten van tijdsperiodes voor het vernieuwen van beleidsmaatregelen en processen
- het stimuleren van het beleidsproces ([peer learning](#), [Open Methode van Coördinatie](#))

Wat is de verspreiding en benutting van resultaten?

'Verspreiding en benutting van resultaten' verwijst naar activiteiten die werden ontwikkeld om ervoor te zorgen dat de resultaten van het Programma Een Leven Lang Leren en van de

voorgaande programma's op gepaste wijze en op grote schaal worden erkend, verspreid en toegepast. Binnen de context van het Leven Lang Leren Programma, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de volgende zaken:

- **Promotie- en bewustmakingsacties** worden hoofdzakelijk gebruikt in de context van het bekendmaken van het bestaan van programma's en initiatieven, hun doelstellingen en activiteiten en de beschikbaarheid van subsidies voor bepaalde doelen. Deze definitie sluit het bekendmaken van *resultaten* uit. Promotie- en bewustmakingacties vinden dus vooral plaats voor en tijdens de eigenlijke uitvoering van de programma's of initiatieven, en worden ondernomen door het DG EAC in samenwerking met het Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele media en cultuur.
- **Verspreiding** wordt gedefinieerd als een gepland proces van informatieverschaffing aan belangrijke medespelers over de kwaliteit, de relevantie en de doeltreffendheid van de resultaten van programma's en initiatieven. De verspreiding vindt plaats naarmate en wanneer de resultaten van programma's en initiatieven beschikbaar worden gesteld. Deze activiteit gebeurt zowel op het niveau van het project als van het programma, en brengt de actieve deelname met zich mee van intermediaire instellingen.
- **Benutting** bestaat uit het **veralgemeniseren (mainstreaming)** en **vermenigvuldigen van resultaten**. Mainstreaming is het geplande proces van het overbrengen van succesvolle resultaten van programma's en initiatieven naar de betreffende beleidsvormers in gereguleerde lokale, regionale, nationale of Europese systemen. Vermenigvuldiging is het geplande proces waarin individuele eindgebruikers er van worden overtuigd om de resultaten van programma's en initiatieven over te nemen en/of toe te passen⁴. Nogmaals, dit kan plaatsvinden op zowel projectniveau als programmaniveau.

Verspreiding en benutting zijn dus twee verschillende elementen maar ze hangen nauw met elkaar samen. De sleutels tot een succesvolle benutting van resultaten zijn:

- het produceren van relevante resultaten van projecten en programma's/initiatieven om te voldoen aan de vragen van leveranciers, beleidsvormers en ten slotte de maatschappij in het algemeen; en
- ervoor zorgen dat dergelijke resultaten de juiste doelpublieken bereiken en wel op een moment dat ze voordeel kunnen halen uit deze resultaten, door de toepassing van een doeltreffende verspreiding en benutting van resultaten.

Is dit hetzelfde als valorisatie?

Ja. 'Valorisation' is het Franse equivalent voor de 'verspreiding en benutting van resultaten'. De twee termen worden in het Engels soms door elkaar gebruikt in de context van het Programma Een Leven Lang Leren van de EU en de voorgaande programma's.

Wat zijn resultaten?

De uitdrukking 'resultaten van programma's en initiatieven' omvat de resultaten van individuele projecten, evenementen, activiteiten, mobiliteitsperiodes, etc. Deze resultaten kunnen in [vijf hoofdcategorieën](#) worden onderverdeeld: producten, methodes, ervaringen, beleidslessen en Europese samenwerking.

Op de website van het Directoraat-generaal voor onderwijs en cultuur kunt u meer informatie vinden over de strategie van het DG EAC om de resultaten van projecten en programma's en aanverwante activiteiten te verspreiden en benutten, onder de rubriek 'Verspreiding en benutting':

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/valorisation/index_en.html

Voor wie is deze informatie bedoeld?

⁴ De definities van het veralgemeniseren en vermenigvuldigen van resultaten zijn aangepast op basis van de *Guide to Achieving Impact for Project Promoters*; Communautair initiatief WERKGELEGENHEID; DG Werkgelegenheid en sociale zaken (1997).

- Kandidaten die een aanvraag indienen voor multilaterale projecten binnen de sectorale programma's moeten als onderdeel van hun aanvraag ook een gedetailleerd plan voor de verspreiding en benutting van resultaten bijvoegen.
- Kandidaten die een subsidieaanvraag indienen op basis van de andere elementen van de sectorale en transversale programma's moeten controleren of hun aanvraag activiteiten en plannen omvat voor de verspreiding en benutting van resultaten, zoals voorzien door de specifieke vereisten. De algemene richtlijnen en de 'checklist' kunnen in ieder geval van pas komen voor kandidaten binnen één van de onderdelen van het Programma Een Leven Lang Leren om ze te helpen meer nadruk te leggen op projectresultaten en impact.

Belangrijke informatie om een goed plan te maken voor het verspreiden en benutten van resultaten

Alle aanvragen voor multilaterale projecten moeten een duidelijk, gedetailleerd en precies omschreven plan omvatten voor de verspreiding en benutting van resultaten. Dit zal één van de essentiële elementen zijn bij de beoordeling van de voorstellen. Een slechte strategie voor de verspreiding en benutting van resultaten zal bijgevolg een negatieve invloed hebben op de beoordeling van het voorstel.

Een goed plan voor de verspreiding en benutting van resultaten zou in het bijzonder de volgende punten moeten behandelen:

- Een duidelijke en dynamische focus op de behoeften van de gebruiker
Voorstellen moeten gebaseerd zijn op een duidelijke en goed beargumenteerde voorstelling van de analyse van de behoeften van de betrokken doelgroepen en van de resultaten die voorgesteld worden als antwoord op deze behoeften. Het plan voor de verspreiding en benutting van resultaten moet beschrijven hoe deze analyse tijdens de volledige duur van het project zal worden geëvalueerd en bijgewerkt om ervoor te zorgen dat de resultaten relevant blijven voor de vereisten van de beoogde eindgebruikers. Het plan moet ook onderzoeksactiviteiten aangeven om ruimere doelgroepen te identificeren met een mogelijke belangstelling voor de resultaten, evenals acties om, waar mogelijk, de behoeften van deze ruimere groepen vast te leggen en er gehoor aan te geven (mogelijke overdracht van de eindresultaten).
- Gedeelde verantwoordelijkheid van alle partners
De verantwoordelijkheid voor de verspreiding en benutting van resultaten ligt bij het volledige partnerschap in hun hoedanigheid als de bron/eigenaar van deze resultaten. Alle projectpartners moeten daarom op actieve wijze betrokken zijn bij het uitvoeren van de maatregelen die in het exploitatieplan worden uiteengezet. De benutting van resultaten moet niet gezien worden als uitsluitend voorbehouden aan de partners die specifieke marketingexpertise en vaardigheden om resultaten te verspreiden aanbieden. Het plan moet duidelijk beschrijven welke specifieke taken iedere partner heeft tijdens de duur van het project en die zouden in overeenstemming moeten zijn met hun specifieke belangen en expertise.
- Een voortdurend proces
Activiteiten voor het verspreiden en benutten van resultaten moeten worden ontwikkeld en gepland vanaf de voorstelfase van het project, bijvoorbeeld als een hulpmiddel voor het uitwerken en testen van het ontwerpvoorstel, en deze activiteiten zouden tijdens de volledige duur van het project moeten plaatsvinden, om ervoor te zorgen dat de eindresultaten zo relevant, bruikbaar, zichtbaar en toegankelijk mogelijk zijn.
- Na het project
De plannen voor het verspreiden en benutten van resultaten moeten activiteiten omvatten die zijn ontwikkeld om de voortdurende zichtbaarheid, toegankelijkheid en toepassing van de resultaten na het einde van het project te verzekeren, om een zo groot mogelijke impact en duurzaamheid te verzekeren.

<p>Het opstellen van een strategie en plan voor het verspreiden en benutten van resultaten</p>

Checklist voor projectaanvragers

Behoefteanalyse

- Bevat het project een ex-ante analyse van de behoeften waaraan het project wil voldoen? Het raadplegen van de toekomstige, gekende en mogelijke gebruikers/begunstigden van de projectresultaten is in deze fase van fundamenteel belang.
- Bevat het project een nauwkeurige analyse van de stand van zaken in het voorgestelde activiteitenveld?
Dit is belangrijk om de toegevoegde waarde van het project aan te tonen en om overbodigheid te vermijden. Op dit punt kan een SWOT-analyse nuttig zijn.
- Wordt er, zowel bij het plannen en ontwerpen van het project als tijdens het uitvoeren van het project, rekening gehouden met de behoeften van de begunstigden en de mogelijke gebruikers van de resultaten? Worden ze van meet af aan op de hoogte gehouden van en betrokken bij de activiteiten?

Partnerschap

- Zorgt het project voor een stabiel partnerschap? Is het partnerschap gebaseerd op een bestaande/vroegere samenwerking? Maakt het partnerschap deel uit van een middellange en/of lange samenwerking tussen de partners? Omvat het project specifieke acties om de samenwerking te ontwikkelen en te versterken bij partnerschappen waarbij hoofdzakelijk nieuwe partners betrokken zijn?
- Verschafft het partnerschap links (rechtstreekse links of via betrouwbare tussenschakels en netwerken) met de meest representatieve beleidsvormers/belanghebbenden en deskundigen op de gebieden waar het project zich op richt?
- Omvat het partnerschap organisaties die van plan zijn om de resultaten van het project op te nemen in stelsels/praktijken op nationaal, regionaal en/of sectoraal niveau in het onderwijs, in beroepsopleidingen, in de wereld van de cultuur of van de jongeren?
- Demonstreren de projectpartners hun vermogen en bereidwilligheid om ervoor te zorgen dat de resultaten opgevolgd zullen worden na voltooiing van het project? (d.w.z. updaten, uitvoering, doorlopende verspreiding, overdracht, vervolgactiviteiten, etc.)
- Hebben de partners professionele ervaring op het vlak van het verspreiden/publiceren/meedelen/op de markt brengen van resultaten?
- Zijn er voorzieningen getroffen voor een overeenkomst tussen de partners over de intellectuele eigendomsrechten?

Een dergelijke overeenkomst is niet verplicht, maar zou nuttig kunnen zijn. De overeenkomst mag in elk geval niet verhinderen dat derde partijen in de toekomst gebruik maken van het product en moet tegelijkertijd het recht geven om het product te commercialiseren.

Verspreidings- en benuttingsactiviteiten

- Vormen verspreidings- en benuttingsactiviteiten een voortdurend proces tijdens het project?
D.w.z. verspreidings- en benuttingsactiviteiten beginnen bij de start van het project; ze gaan verder tijdens de uitvoering van het project en na het einde van het contract. Op die manier ondersteunen ze de invloed op langere termijn en de duurzaamheid van de projectresultaten.
- Zijn de verspreidings- en benuttingsactiviteiten gedetailleerd, duidelijk en precies omschreven?
Voorbeelden: het aantal personen waarop de verspreidings- en benuttingsactiviteiten zich richten en die hier baat bij vinden, het budgetpercentage dat is voorbehouden voor de verspreiding en benutting van resultaten, verspreidings-/benuttingsactiviteiten die op

⁵ SWOT = sterke punten, zwakke punten, kansen, bedreigingen (het plannen van activiteiten in het licht van het identificeren van de sterke punten, zwakke punten, kansen en risico's die verbonden zijn met het project, de partners en de externe omstandigheden).

andere versterkers gericht zijn, middelen om resultaten op lange termijn te verspreiden en te benutten, zoals wetenschappelijke artikelen, conferenties, websites, commercialisering, overeenkomsten met gebruikers van de resultaten voor een benutting op lange termijn; en op korte termijn, de media, seminars, conferenties, tentoonstellingen, testfasen van prototypes met mogelijke gebruikers/begunstigden van het resultaat

- Zijn de verspreidings- en benuttingsactiviteiten aangepast aan en geschikt voor de doeleinden van het project en de begunstigden? Zijn de verspreidingskanalen geschikt voor de doelgroep?
- Worden er op verschillende niveaus verspreidings- en benuttingsactiviteiten georganiseerd, d.w.z. op lokale, regionale, nationale, Europese en sectorale niveaus via doeltreffende tussenschakels zoals (transnationale) netwerken?
- Delen alle projectpartners de verantwoordelijkheid voor het verspreiden en benutten van resultaten? Zo nee, waarom niet? Zijn de rollen duidelijk omschreven en de taken op duidelijke en gepaste wijze toegekend aan de partners?
- Is er een voortdurende interactie tussen de projectpartners en gekende en mogelijke eindgebruikers/begunstigden van de resultaten?

De rechtstreekse begunstigden van het project zijn de partijen waarop de projectresultaten rechtstreeks gericht zijn, maar er zouden ook voorzieningen getroffen moeten worden voor verspreidings- en benuttingsactiviteiten binnen een ruimere groep van mogelijke gebruikers/begunstigden, politieke beleidsvormers en/of belangrijke spelers binnen het activiteitenveld van het project

- Worden de eindgebruikers en mogelijke begunstigden van de resultaten rechtstreeks betrokken bij de verschillende fases van het project en worden ze tijdens het project regelmatig geraadpleegd?

Hun advies en vereisten zijn van essentieel belang met het oog op het produceren van uitstekende resultaten die onmiddellijk bruikbaar zijn en die meer invloedsmogelijkheden hebben. De gebruikers kunnen tijdens verschillende fases betrokken zijn, bijvoorbeeld bij het verduidelijken en herzien van de vereisten, bij het testen van het prototype, en bij het beoordelen van de tussentijdse en eindresultaten. Deze betrokkenheid is belangrijk om een in aanpassing van de resultaten en een mogelijke hervorming van bepaalde projectactiviteiten te voorzien. Eindgebruikers en eindbegunstigden kunnen betrokken zijn door middel van een officiële partnerovereenkomst, als stille partners, als leden van een projectstuurgroep of focusgroep, etc.)

- Omvat het project bijvoorbeeld een product-testfase voor de voltooiing van het project met de eindbegunstigden/eindgebruikers?

Bij het aanpassen en voltooiën van het product zou er rekening gehouden moeten worden met de resultaten van de test.

Follow-up

- Wat gebeurt er wanneer het project is afgelopen? Zullen de resultaten worden geüpdatet na de voltooiing van het project? Hoe zal de toegang tot de resultaten worden verzekerd na de voltooiing van het project? Hoe zullen noodzakelijke updates worden gefinancierd? Indien het project bepaalde elementen van klantenondersteuning vereist, hoe zal deze dienst dan geleverd worden?
- Zijn er voorzieningen getroffen voor het doorgeven van de projectresultaten aan beleidsvormers en belangrijke belanghebbenden?

De ideale doelstelling is het verwerken van resultaten in stelsels en praktijken, bijvoorbeeld door de resultaten te laten erkennen/certificeren in het geval van hulpmiddelen voor opleidingen/het onderwijs. Betrokkenheid op het niveau van beleidsvorming is daarom van essentieel belang voor de duurzaamheid van de resultaten.

- Kunnen de verwachte resultaten (producten en processen) worden overgebracht naar en benut worden in andere sectoren/doelgroepen/sociale en culturele omgevingen? Zou de overdraagbaarheid van de resultaten verbeterd kunnen worden?

Voorbeelden – gemakkelijk te gebruiken product vanuit een technisch oogpunt, het product omvat plannen voor onderhoud en follow-up na voltooiing van het project; een proces dat nieuwe benaderingen aandraagt voor opleidingen; resultaten die gericht zijn op een doelgroep die momenteel niet wordt bestreken; een product dat zodanig is ontworpen dat de inhoud en/of technologie van het product gemakkelijk kan worden aangepast; processen die problemen op Europese schaal oplossen; resultaten beschikbaar in verschillende talen, etc.

Algemene kenmerken van projectresultaten

Resultaten kunnen in vijf hoofdcategorieën worden ondergebracht, waarvan de eerste drie rechtstreekse projectresultaten zijn en de andere twee indirecte projectresultaten en/of de resultaten van programma's en initiatieven.

- 1) *'Producten'* zijn tastbare en duurzame resultaten in de vorm van nieuwe onderwijsproducten, nieuwe onderwijsprogramma's, nieuwe diploma's, video's, etc. Deze producten omvatten:
 - rapporten en (vergelijkende) studies;
 - traditionele onderwijs- en opleidingsmodules zoals handboeken en andere opleidingshulpmiddelen;
 - innovatieve onderwijs- en opleidingsmodules
 - nieuwe onderwijsprogramma's en diploma's;
 - voorlichtingsmateriaal voor nieuwe benaderingen en methodologieën;
 - online onderwijs- en opleidingsmateriaal (e-learning); en
 - evenementen zoals conferenties, culturele evenementen, jongerenbijeenkomsten, bewustmakingscampagnes, seminars, debatten en symposia.
- 2) *'Methoden'* omvatten:
 - meer kennis van de deelnemers binnen een bepaald gebied en onderwerp;
 - samenwerkingsprocessen en methodologieën;
 - de bestuurlijke lessen die werden geleerd en know-how; en
 - de uitwisseling van ideeën en goede manieren van werken.
- 3) *'Ervaringen'* zijn niet tastbaar en mogelijk minder duurzaam dan producten en methoden. Ervaringen omvatten:
 - ervaring die werd opgedaan door de projectpartners bij het beheren en ondernemen van (transnationale) partnerschappen;
 - ervaring die werd opgedaan door individuele personen, bijvoorbeeld door mobiliteitsperiodes binnen Erasmus of Leonardo of door de uitwisselingen of het vrijwillige programma van het Jongerenprogramma;
 - de uitwisseling van ervaringen en 'best practices' door de oprichting van netwerken, zoals Thematische Netwerken in de Leonardo- of Comenius-netwerken;
 - ervaring opgedaan door stedenbanden, culturele evenementen, etc.
- 4) *'Beleidslessen'* ontstaan gewoonlijk uit de algehele ervaring van projecten binnen een programma of initiatief (of een groep van programma's of initiatieven) of uit individuele projecten die bijzonder vernieuwend of doeltreffend zijn. Ze worden meer toegepast op het 'systeemniveau' door personen die resultaten vermenigvuldigen. Het is onwaarschijnlijk dat het ontwikkelen van beleidslessen de voornaamste zorg van projectleiders (en partners) is en dat het hun reden is om deel te nemen aan een EU-programma of -initiatief.
- 5) *'Europese samenwerking'* deels als een middel om de bewustwording over de EU te vergroten en de zichtbaarheid van de EU te verbeteren, maar ook om acties op EU-niveau te versterken. Dit omvat:
 - nieuwe of uitgebreide Europese partnerschappen;
 - het grensoverschrijdend delen van ervaringen en beste praktijken;
 - interculturele dialoog en samenwerking; en
 - nieuwe dialoog en partnerschappen tussen EU- en niet EU-landen.

Gelieve de volgende website te bezoeken voor meer algemene informatie en advies over de strategie van het DG EAC voor het verspreiden en benutten van resultaten:

http://ec.europa.eu/education/programmes/leonardo/new/valorisation/index_en.html

Verklarende woordenlijst

Accreditatie	
Additionaliteit	Dit principe vereist dat de hulp van de Gemeenschap een aanvulling is op de nationale financiering en deze niet vervangt.
Begeleiding & Advies	Een reeks activiteiten zoals informatie, evaluatie, voorlichting en advies om leerlingen, opleiders en andere personeelsleden te helpen bij het maken van keuzes die verband houden met onderwijs- en opleidingsprogramma's of werkgelegenheid
Begunstigde van het project	<i>In financiële termen, de organisatie, de instelling of het individu waarmee de overeenkomst wordt ondertekend om een subsidie van het Programma Een Leven Lang Leren te ontvangen. Zie ook "uiteindelijke begunstigde"</i>
Behoeftanalyse	Dit vindt idealiter plaats tijdens de planfase, vooraleer een project van start gaat (<i>ex-ante analyse van de behoeften</i>). Het doel is de behoeften te bepalen van een doelgroep (toekomstige begunstigten en gebruikers van de projectresultaten) en de projectactiviteiten beter te oriënteren, teneinde effectief te voldoen aan deze behoeften. Behoeftanalyses zouden in de loop van het project moeten worden herzien en bijgewerkt, om ervoor te zorgen dat de eindresultaten relevant blijven voor de behoeften van de voorgenomen gebruikers.
Benchmarking	Een gestandaardiseerde methode voor het verzamelen en bekendmaken van cruciale bedrijfsgegevens op een manier die een relevante vergelijking van de prestaties van verschillende organisaties of programma's mogelijk maakt, vaak met het oog op het opstellen van goede manieren van werken.
Beroepsopleidingen	Elke vorm van initieel beroepsonderwijs of initiële beroepsopleiding, met inbegrip van de opleidingen in het technisch onderwijs en het beroepsonderwijs en het leerlingwezen, die bijdraagt tot het behalen van een beroepskwalificatie die erkend wordt door de bevoegde autoriteiten van de Lidstaat waar ze is behaald, evenals iedere bij- en nascholing die iemand in zijn of haar werkende bestaan volgt.
Bewustmaking	Bewustmaking wordt hoofdzakelijk gebruikt in de context van het bekendmaken van het bestaan van programma's en initiatieven, hun doelstellingen en activiteiten en de beschikbaarheid van subsidies voor bepaalde doelen. Deze definitie sluit het bekendmaken van resultaten uit. Promotie- en bewustmakingsacties vinden dus hoofdzakelijk plaats voor en tijdens de eigenlijke uitvoering van de programma's of initiatieven.
Bilateraal	Met partners uit twee lidstaten
Bologna-proces	Het Bologna-proces is een intergouvernementeel initiatief dat ernaar streeft tegen 2010 een Europese Hoger Onderwijsruimte (EHOR) te creëren die op drie cycli is gebaseerd: Graad/Bachelor – Master – Doctoraat. Sinds 2006 werd het Bologna-proces ondertekend door 45 landen.
CEDEFOP (Europees centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding)	Het doel van het Centrum is de Commissie bij te staan en, door zijn werkzaamheden op wetenschappelijk en technisch gebied, bij te dragen tot de bevordering van de beroepsopleiding en de voortgezette opleiding op communautair niveau. Het Centrum, dat geen winstoogmerk heeft, is gevestigd te Thessaloniki (Griekenland)
Certificaat/Certificering	Stelt NA in staat om te bevestigen dat een specifiek project en/of organisatie voldoet aan een aantal kwaliteitscriteria, wat een vereenvoudigde aanvraag mogelijk maakt. Wordt gebruikt in het Erasmus-programma (sinds 2008) en in het Leonardo-programma (vanaf 2009) (Erasmus Placement Certificate, Leonardo da Vinci-certificaat)
Comité Een Leven Lang Leren	Het LLP-comité helpt de Commissie bij het uitvoeren van het programma. Het comité bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten en formuleert adviezen of wordt geraadpleegd over maatregelen die het Leven Lang Leren Programma implementeren.

Consortium	Een groep partners die aan een project deelnemen
Contactseminar	Contactseminars worden tijdens het jaar georganiseerd door nationale agentschappen. Deze seminars brengen geïnteresseerde instellingen samen uit die landen die deelnemen aan het Leven Lang Leren Programma. Werkgroepen geven deelnemers de kans om het gekozen onderwerp te bespreken, om collega's in Europa te leren kennen en te brainstormen over een nieuw samenwerkingsproject. De nationale agentschappen worden vertegenwoordigd en geven informatie en voorlichting over het ontwerpen van het projectvoorstel. Het 'snelkookpan-effect' van deze seminars leidt vaak tot een aantal nieuwe projecten en onderwijspartnerschappen
Curriculumontwikkeling	Het doel van curriculumontwikkeling is het versterken van de kwaliteit en de Europese dimensie van het hoger onderwijs door het combineren van de expertise en de nieuwste ontwikkelingen op kennisgebied van universiteiten van verschillende landen.
Deelnemer	Een individuele persoon die deelneemt aan een mobiliteitsproject en die een subsidie ontvangt voor een verblijf in het buitenland van de begunstigde van de subsidieovereenkomst, d.w.z. de instelling die de mobiliteit organiseert.
Diplomasupplement	<p>Het Diplomasupplement (DS)) is een document dat bij een hoger onderwijsdiploma zit en dat streeft naar het verbeteren van de internationale 'transparantie' en naar het vergemakkelijken van de academische en professionele erkenning van kwalificaties (diploma's, graden, getuigschriften, etc.). Het diplomasupplement is ontwikkeld om een beschrijving te geven van de aard, het niveau, de context, de inhoud en de status van de studies die met succes zijn voltooid door de persoon die vermeld staat op de originele kwalificatie waar dit supplement bij is gevoegd. Het supplement dient vrij te zijn van enig waardeoordeel, verklaringen over gelijkwaardigheid of erkenningssuggesties. Het is een flexibel, niet rigide instrument dat is ontwikkeld om tijd, geld en werk te besparen. Het kan worden aangepast aan lokale behoeften.</p> <p>Het DS wordt geproduceerd door nationale instellingen op basis van een template die is ontwikkeld door de gezamenlijke onderzoekscommissie van de Europese Commissie – de Raad van Europa - UNESCO die het document heeft getest en verbeterd.</p> <p>Het DS bestaat uit acht onderdelen (informatie over de houder van het diploma, informatie over het diploma, informatie over het niveau van het diploma, informatie over de inhoud en de behaalde resultaten, informatie over de functie van het diploma, aanvullende informatie, de certificatie van het Supplement, informatie over het nationale stelsel van hoger onderwijs). In alle acht onderdelen moet er informatie worden verschaft. Indien er geen informatie wordt verschaft, moet de reden hiervoor worden aangegeven.</p> <p>Er moet een beschrijving bij het DS worden gevoegd van het nationaal hoger onderwijsstelsel waarin de persoon die wordt vermeld op het originele diploma is afgestudeerd. Deze beschrijving wordt verschaft door de nationale informatiecentra voor academische erkenning (NARIC's) en is beschikbaar op de volgende website: www.enic-naric.net</p>
Duurzaamheid	Duurzaamheid is het vermogen van het project om te blijven bestaan en functioneren na het aflopen van het contract. De projectresultaten worden doorlopend gebruikt en benut. De duurzaamheid van resultaten betekent het gebruik en de benutting van resultaten op lange termijn.
Eindbegunstigde (eindgebruiker)	Een eindbegunstigde is een persoon of een organisatie die rechtstreeks en op positieve wijze wordt beïnvloed door de resultaten van het project. De begunstigde krijgt niet noodzakelijkerwijs een financiële subsidie en is misschien niet eens rechtstreeks betrokken bij het project, maar hij kan bepaalde resultaten van het project benutten voor zijn eigen doeleinden.

<i>Euroguidance</i>	<p>Euroguidance is de werktitel voor het Netwerk van de Nationale Steunpunten voor Loopbaanbegeleiding van het Leonardo-programma (National Resource Centres for Vocational Guidance, NRCVG). De NRCVG's, die door de Europese Commissie zijn opgericht, vormen een netwerk van informatiecentra die mobiliteit binnen Europa bevorderen.</p> <p>De NRCVG's, die in alle lidstaten van de EU en de EER en in tal van landen in Centraal- en Oost-Europa bestaan, fungeren als schakel tussen de begeleidingsdiensten van ieder land en wisselen informatie uit over werk-, studie- en opleidingsmogelijkheden in Europa.</p> <p>Individuele NRCVG's vertegenwoordigen de verschillende Ministeries van Onderwijs, Opleiding, Werk, en Jeugd in hun respectieve landen.</p>
<i>Europass</i>	<p>De Europass is een uniek portfolio waarmee burgers op duidelijke en eenvoudige wijze hun kwalificaties en competenties in heel Europa kunnen aantonen. De Europass bestaat uit vijf documenten die op Europees niveau zijn opgesteld om kwalificaties transparanter te maken. De Europass beoogt de mobiliteit te verhogen van iedereen die in Europa wil werken of studeren.</p>
<i>Europees systeem voor de overdracht van studiepunten (ECTS)</i>	<p>Het Europese systeem voor de overdracht en accumulatie van studiepunten is een systeem dat de student centraal stelt en dat gebaseerd is op de werkbelasting voor de student om de doelstellingen van een bepaald programma te bereiken. Die doelstellingen zijn bij voorkeur gespecificeerd in termen van eindtermen en te verwerven bekwaamheden. ECTS is in 1989 ingevoerd in het kader van het Erasmus-programma, dat nu deel uitmaakt van het Socrates-programma. ECTS is het enige studiepuntensysteem dat in heel Europa met succes is getest en wordt gebruikt. Het is oorspronkelijk ontwikkeld voor de overdracht van studiebelastingpunten. Het systeem vergemakkelijkte de erkenning van studieperiodes in het buitenland en bevorderde zodoende de kwaliteit en de omvang van de mobiliteit van studenten in Europa. ECTS ontwikkelt zich momenteel tot een accumulatiesysteem dat op instellings-, regionaal, nationaal en Europees niveau moet worden geïmplementeerd. Dit is één van de kerndoelstellingen van de Verklaring van Bologna van juni 1999. ECTS maakt studieprogramma's die alle studenten, zowel binnenlandse als buitenlandse, gemakkelijk kunnen lezen en vergelijken. ECTS vergemakkelijkt de mobiliteit en de academische erkenning. ECTS helpt universiteiten bij het organiseren en herzien van hun studieprogramma's. ECTS kan in tal van onderwijsprogramma's en onderwijsmethoden gebruikt worden. ECTS maakt het hoger onderwijs in Europa aantrekkelijker voor buitenlandse studenten.</p>
<i>Europese dimensie</i>	<p>Dit beschrijft het verschuiven van een nationaal naar een ruimer referentiepunt door uitwisseling, samenwerking en mobiliteit tussen onderwijs- en opleidingsinstellingen en hun personeel en leerlingen.</p>
<i>Europese integratiestudies</i>	<p>Europese integratiestudies is de studie van de oorsprong en evolutie van de Europese Gemeenschappen en de Europese Unie in al haar aspecten. Europese integratiestudies behandelen de analyse van zowel de interne als externe dimensie van de Europese integratie, met inbegrip van de rol van de Europese Unie bij de dialoog tussen volkeren en culturen. Vergelijkende studies die enkel betrekking hebben op nationale praktijken worden niet beschouwd als integratiestudies in het kader van het Jean Monnet-programma.</p>
<i>Europese ruimte voor hoger onderwijs</i>	<p>De Europese ruimte voor hoger onderwijs moet tegen 2010 zijn opgesteld, met het doel de mobiliteit van studenten en scholieren te vergemakkelijken, de transparantie en erkenning van diploma's en de kwaliteit van het hoger onderwijs en een Europese dimensie in het hoger onderwijs te bevorderen. Daarnaast moet de Hoger Onderwijsruimte de aantrekkelijkheid van Europese instellingen voor studenten uit derde landen vergroten (Bologna-proces).</p>

Europese toegevoegde waarde	De Europese toegevoegde waarde beschrijft de resultaten van de synergie die ontstaat door Europese samenwerking en vormt een distinctieve Europese dimensie naast de acties en beleidsmaatregelen op het niveau van de lidstaten.
Eurydice	Met het oog op het uitbreiden en verbeteren van de samenwerking tussen lidstaten op het gebied van onderwijs, en teneinde het gemakkelijker te maken om initiatieven op te stellen op nationaal en communautair niveau, is het EURYDICE-netwerk het belangrijkste instrument voor informatie over nationale en communautaire structuren, stelsels en ontwikkelingen op onderwijsgebied. EURYDICE benadrukt dus zowel de diversiteit van de onderwijsstelsels als hun gemeenschappelijke trends.
Evaluatie	Evaluatie (op projectniveau) is een cruciale fase voor projecten aangezien dit een revisie en een kwalitatieve en kwantitatieve beoordeling mogelijk maakt van: 1) de behaalde resultaten ten opzichte van de doelstellingen (met betrekking tot activiteiten/producten), met implicaties voor de volledige subsidie indien de resultaten onaanvaardbaar zijn en indien de resultaten zeer slecht zijn; 2) de middelen die zijn gebruikt om deze resultaten te behalen in relatie tot het contractueel overeengekomen budget. Evaluatie (op het programmaniveau): evaluatie in de Commissie wordt omschreven als een beoordeling van interventies in overeenstemming met hun resultaten, invloed en de behoeften waaraan ze proberen te voldoen.
Flankerende maatregelen	Flankerende maatregelen ondersteunen verschillende activiteiten die duidelijk bijdragen tot de doelstellingen van het Programma Een Leven Lang Leren, hoewel ze niet in aanmerking komen binnen de belangrijkste subprogramma's.
Follow-up activiteiten	De follow-up activiteiten vinden meestal plaats wanneer het project administratief beschouwd is afgelopen. Het doel van deze activiteiten is projectresultaten te behalen, te ondersteunen en te updaten, en hun permanente toepassing te bevorderen en waar mogelijk hun overdracht te bevorderen naar ruimere contexten, waardoor hun impact wordt gemaximaliseerd.
Formeel, niet-formeel en informeel volwassenenonderwijs	Formeel onderwijs vindt meestal plaats in scholen, universiteiten of opleidingsinstellingen en leidt tot een diploma of een getuigschrift. Niet-formeel leren omvat het gratis volwassenenonderwijs binnen studiegroepen, projecten of discussiegroepen die buiten een schoolomgeving vorderingen boeken, zonder examens op het einde. Informeel leren is overal te vinden, bijvoorbeeld in gezinnen, op het werk, in NGO's, in theatergroepen. Het kan ook verwijzen naar individuele activiteiten thuis, zoals het lezen van een boek.

<i>Gelijke kansen</i>	Het algemene principe van gelijke kansen streeft ernaar alle vormen van discriminatie op basis van geslacht, ras of etnische oorsprong, geloofsovertuiging of levensbeschouwing, leeftijd, een handicap en seksuele geaardheid te bestrijden . Het is de bedoeling dat het 'gelijke kansen'-principe op alle vlakken wordt toegepast, in het bijzonder in het economische, sociale, culturele en gezinsleven.
<i>Geschiktheidscriteria</i>	Geschiktheidscriteria zijn formele voorwaarden waaraan een voorstel moet voldoen. Enkel voorstellen die aan alle formele geschiktheidscriteria voldoen, zullen geëvalueerd worden. De geschiktheidscriteria zullen verduidelijkt worden in de respectieve Oproepen tot het indienen van voorstellen
<i>Gezamenlijke Masters</i>	Dit zijn masteropleidingen in het hoger onderwijs: <ul style="list-style-type: none"> • waarbij minstens drie instellingen voor hoger onderwijs uit drie verschillende lidstaten betrokken zijn • waarbij in het kader van het studieprogramma bij minimaal twee van de drie instellingen een studieperiode moet worden doorgebracht • die ingebouwde mechanismen hebben voor de erkenning van bij partnerinstellingen doorgebrachte studieperioden, die gebaseerd zijn of aansluiten op het Europees <u>systeem voor de overdracht van studiepunten</u> • die tot de toekenning door de deelnemende instellingen van gezamenlijke, tweevoudige of meervoudige, door de lidstaten erkende graden leiden.
<i>Goede manieren van werken</i>	Goede manieren van werken zijn kenschetsende projecten (inclusief resultaten of processen) die een positieve invloed hebben gehad op stelsels en praktijken door de activiteiten en resultaten van die projecten. Bijgevolg is het de moeite waard om deze goede manieren van werken over te dragen naar en te benutten in verschillende contexten en omgevingen met nieuwe gebruikers of instanties.
<i>Impact</i>	Impact is het effect dat het project en de resultaten ervan hebben op verschillende stelsels en praktijken. Een project met impact draagt bij tot de doelstellingen van programma's en tot de ontwikkeling van verschillende beleidsmaatregelen van de Europese Unie.
<i>Informeel, formeel, niet-formeel en volwassenenonderwijs</i>	Formeel onderwijs vindt meestal plaats in scholen, universiteiten of opleidingsinstellingen en leidt tot een diploma of een getuigschrift. Niet-formeel leren omvat het gratis volwassenenonderwijs binnen studiegroepen, projecten of discussiegroepen die buiten een schoolomgeving vorderingen boeken, zonder examens op het einde. Informeel leren is overal te vinden, bijvoorbeeld in gezinnen, op het werk, in NGO's, in theatergroepen. Het kan ook verwijzen naar individuele activiteiten thuis, zoals het lezen van een boek.

**Initieel
beroepsonderwijs en
initiële
beroepsopleidingen**

→ zie Beroepsopleidingen

Innovatieve resultaten

Innovatieve resultaten zijn resultaten die een aantal nieuwe en distinctieve kenmerken vertonen, waardoor ze zich onderscheiden van bestaande resultaten met vergelijkbare kenmerkende eigenschappen, en die een meerwaarde bieden in verhouding tot traditionele oplossingen.

**Instelling voor hoger
onderwijs**

- Iedere soort instelling voor hoger onderwijs, in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijken, die erkende diploma's aanbiedt of andere erkende kwalificaties van het hoger onderwijs, ongeacht hoe dergelijke instellingen in de lidstaten worden genoemd
- Iedere instelling, in overeenstemming met de nationale wetgeving of praktijken, die beroepsonderwijs of beroepsopleidingen in het hoger onderwijs aanbiedt.

Kopenhagenproces

Het Brugge-Kopenhagenproces streeft ernaar de samenwerking op het vlak van het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen in Europa te versterken. In 2002 ondertekenden in Kopenhagen Ministers van Onderwijs van 31 Europese landen en de Europese Commissie een verklaring die zal streven naar het creëren van een op kennis gebaseerd Europa en die ervoor zal zorgen dat de Europese arbeidsmarkt voor iedereen toegankelijk is. Dit werd in 2001 voorafgegaan door de vergadering van de Directeurs-generaal Beroepsopleiding in Brugge die de politieke basis vormde voor transparantie en samenwerking in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen.

Het proces streeft ernaar Europese burgers te helpen om te voldoen aan de eisen van de Europese arbeidsmarkt door ze in staat te stellen zich met hun opleidingsbehoeften bezig te houden binnen de verschillende niveaus van het onderwijs, en de verschillende beroepen, sectoren en landen. Het zal ook een belangrijke rol spelen bij het behalen van de doelstelling van de Lissabonstrategie om tegen 2010 van Europa de meest dynamische kenniseconomie van de wereld te maken.

Het werk van het Brugge-Kopenhagenproces werd in december 2006 bekrachtigd door het Helsinki-communiqué. Momenteel richt het werk zich op gebieden die verband houden met kwaliteitsborging en de transparantie en erkenning van kwalificaties. Er is begonnen met een samenwerking rond een aantal praktische projecten:

- De ontwikkeling van één enkel kader voor transparantie op het gebied van competenties en kwalificaties - Europass
- Een systeem voor de overdracht van kredietpunten voor het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen, zoals het Europees systeem voor de overdracht van studiepunten in het hoger onderwijs (ECTS).
- Gemeenschappelijke kwaliteitscriteria en -beginselen in beroepsonderwijs en beroepsopleidingen die dienst doen als basis voor initiatieven op Europees niveau rond kwaliteitsborging.
- Gemeenschappelijke principes voor het valideren van non-formele en informele competenties om te zorgen voor een grotere compatibiliteit tussen de benaderingen in verschillende landen.
- Het verschaffen van een levenslange begeleiding met een Europese dimensie.

http://ec.europa.eu/education/copenhagen/index_en.html

Kwaliteitsborging

Het verzekeren van hoge standaarden bij het verschaffen van onderwijs

Leerling

Iemand die bij een school staat ingeschreven om er iets te leren

**Leraren/onderwijspers
oneel**

Personen die door hun functies rechtstreeks betrokken zijn bij het onderwijsproces in de lidstaten.

Lerende volwassenen	<p>Personen die deelnemen aan het volwassenenonderwijs</p> <p>Een "volwassene" in de betekenis van het Grundtvig-programma verwijst naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • personen ouder dan 25 jaar; • personen jonger dan 25 jaar die niet langer in het gewoon onderwijs zitten binnen het formele onderwijsstelsel of hoger onderwijsstelsel van de deelnemende landen.
Levenslang leren	<p>Dit verwijst naar al vormen van algemeen vormend onderwijs, beroepsonderwijs en beroepsopleidingen, niet-formeel onderwijs en informeel leren die gedurende het hele leven plaatsvinden en die op persoonlijk vlak, voor het leven als burger, sociaal gezien of vanuit het oogpunt van de arbeidsmarkt tot meer kennis, vaardigheden en competenties leiden. Het verschaffen van advies en begeleiding valt hier ook onder.</p>
Linguïstische voorbereiding	<p>Linguïstische voorbereiding zou moeten plaatsvinden voor of tijdens een verblijf in het buitenland en zou kunnen bestaan uit extra lessen in de taal in kwestie en/of de aankoop van materialen om zelfstandig te leren (CD-ROM's, boeken, etc.).</p>
Lissabon-strategie	<p>De Lissabon-strategie, ook bekend als de Lissabon-agenda of het Lissabon-proces, is een actie- en ontwikkelingsplan voor de Europese Unie. De Lissabon-strategie werd in maart 2000 in Lissabon ontworpen door de Europese Raad om een antwoord te vinden op de uitdagingen van de globalisering, de demografische veranderingen en de kennismaatschappij.</p> <p>Deze Strategie wil de productiviteit verhogen door de werkgelegenheid te verbeteren en door meer sociale cohesie in de EU te stimuleren, door het formuleren van verschillende beleidsinitiatieven die door alle EU-lidstaten ondernomen moeten worden. Lissabon voerde ook de Open Coördinatiemethode (OCM) in die lidstaten aanmoedigt om gemeenschappelijke doeleinden te delen, terwijl de uitvoering van de beleidsmaatregelen volledig aan de lidstaten wordt overgelaten. De Open Coördinatiemethode (OCM) is belangrijk voor het programma <u>Onderwijs en Opleiding 2010</u>.</p> <p>De <u>Lissabon-strategie</u> werd in 2005 herzien waardoor er een grotere nadruk kwam te liggen op onderwijs en opleiding. Tijdens de bijeenkomst van de Europese Raad in maart 2005 onderstreepte de Raad nogmaals het belang van het ontwikkelen van menselijk kapitaal als het belangrijkste goed van Europa, en verzocht ze de implementatie van levenslang leren als een onmisbaar element voor het behalen van de Lissabon-doelstellingen.</p> <p>http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm</p>
Loopbaanbegeleiding	<p>Loopbaanbegeleiding verwijst naar diensten en activiteiten die bedoeld zijn om individuele personen, van welke leeftijd dan ook en op eender welk moment in hun leven, te helpen bij het maken van keuzes op het vlak van onderwijs, opleidingen en beroepen en bij het sturen van hun loopbaan. Dergelijke diensten kunt u vinden in scholen, universiteiten en hogere beroepsscholen, opleidingsinstellingen, openbare diensten voor arbeidsvoorziening, bedrijven, de vrijwilligerssector of gemeenschapsector en de privé-sector. De activiteiten kunnen plaatsvinden op individuele of groepsbasis, en het kan gaan om face-to-face begeleiding of begeleiding op afstand (waaronder hulplijnen en webgebaseerde diensten).</p>

Mainstreaming	Mainstreaming is een proces dat activiteiten in staat stelt om invloed uit te oefenen op het beleid en op praktijken. Dit proces omvat het identificeren van leerpunten, het verduidelijken van het innovatieve element en de innovatieve benadering die tot de resultaten hebben geleid, hun verspreiding, validatie en overdracht. Mainstreaming verwijst meer bepaald ook naar de overdrachtfase en naar de manier waarop andere actoren rekening houden met de uitgewerkte resultaten, benaderingen en sleutelementen.
Mensen op de arbeidsmarkt	Werknemers, afgestudeerden, werkenden en werkzoekenden, zelfstandigen, d.w.z. mensen die beschikbaar zijn voor werk
Mentoring	Wanneer een rolmodel of mentor ondersteuning biedt aan een andere persoon spreekt men van mentoring. Een mentor heeft kennis en ervaring in een bepaald gebied en deelt dit met de persoon die hij coacht. Een ervaren leraar kan bijvoorbeeld een leraar in opleiding of een beginnende leraar coachen.
Mentorschap	Het begeleiden, voorlichten of controleren van lerenden door een ervaren en bekwame deskundige. De mentor zal de lerende ondersteunen tijdens het leerproces.
Minder verspreide en minder onderwezen talen (LWULT)	Dit verwijst naar talen die niet vaak worden onderwezen, ongeacht het feit of het gaat om officiële talen van de landen die aan het Leven Lang Leren Programma deelnemen , 'regionale', 'minderheids-' of migrantentalen, waarbij projecten de kwaliteit van het onderwijzen van deze talen en de toegang tot leermogelijkheden in deze talen kunnen verbeteren, en de productie, aanpassing en uitwisseling van onderwijsmaterialen kunnen stimuleren en de uitwisseling van informatie en goede praktijken op dit gebied kunnen bevorderen.
Het MKB	Op EU-niveau zijn kleine en middelgrote ondernemingen (het midden- en kleinbedrijf, MKB) gedefinieerd aan de hand van een reeks criteria die betrekking hebben op het aantal arbeidskrachten in de onderneming, en op de omzet en zelfstandigheid van de onderneming. Wanneer alleen rekening wordt gehouden met het aantal werknemers, heeft een micro-onderneming minder dan 10 personen in dienst, een kleine onderneming minder dan 50 en een middelgrote onderneming minder dan 250.
Mobiliteit	Een periode in een andere Lidstaat doorbrengen om er te studeren of werkervaring op te doen, andere leer- of onderwijsactiviteiten of gerelateerde administratieve activiteiten uit te voeren, waar nodig ondersteund door voorbereidende cursussen of opfriscursussen in de taal van het gastland of in de werktaal.
Monitoring	Monitoring is het regelmatig observeren en optekenen van activiteiten die binnen een project of programma plaatsvinden. Het is een proces van routinematig informatie verzamelen over alle aspecten van het project. Monitoring is controleren hoe projectactiviteiten vorderen. Het gaat om het systematisch en doelbewust observeren. Monitoring betekent ook feedback geven over de vorderingen van het project aan de financiers, uitvoerders en begunstigden van het project. Het uitbrengen van verslagen maakt het mogelijk om de verzamelde informatie te gebruiken bij het nemen van beslissingen om de prestaties van het project te verbeteren.

Monitoring (op projectniveau)

Het proces houdt een permanente en systematische controle van de vordering van het project in. Het is de bedoeling om de operationele doelstellingen te beheren en indien nodig eventuele afwijkingen te corrigeren, en zo de prestaties te verbeteren. Ieder project zou tijdens de volledige projectduur gemonitord moeten worden teneinde het succes ervan te verzekeren. Monitoring bestaat uit het controleren van activiteiten, het vergelijken met het werkplan en het gebruiken van de verkregen informatie om het project te verbeteren. Tijdens het monitoringproces moeten verspreidings- en benuttingsactiviteiten zorgvuldig worden gecontroleerd en indien nodig geheroriënteerd en aangepast worden.

Multilateraal

Met partners uit minstens drie lidstaten.

NARIC

Het netwerk van Nationale Informatiecentra voor Academische Erkenning (NARICs), dat in 1984 werd opgericht op initiatief van de Commissie, omvat alle lidstaten van de EU en de Europese Economische Ruimte en alle geassocieerde landen in Centraal- en Oost-Europa, Cyprus en Malta. Deze centra verschaffen bindend advies en officiële informatie over de academische erkenning van diploma's en studieperioden in het buitenland.

Nationaal Agentschap

Nationale Agentschappen zijn structuren die op nationaal niveau zijn opgericht voor het gecoördineerde beheer van de uitvoering van het Programma Een Leven Lang Leren op het niveau van de lidstaten. Ze spelen een sleutelrol in het beheer van de gedecentraliseerde onderdelen van het programma, waarbij deze Agentschappen verantwoordelijk zijn voor de evaluatie, de selectie en het beheer van projecten.

Netwerk

Een formele of informele groep organisaties die op een bepaald terrein, in een vak of studierichting of op een bepaald deelterrein van levenslang leren werkzaam zijn

Niet-formeel, formeel en informeel volwassenenonderwijs

Formeel onderwijs vindt meestal plaats in scholen, universiteiten of opleidingsinstellingen en leidt tot een diploma of een getuigschrift. Niet-formeel leren omvat het gratis volwassenenonderwijs binnen studiegroepen, projecten of discussiegroepen die buiten een schoolomgeving vorderingen boeken, zonder examens op het einde. Informeel leren is overal te vinden, bijvoorbeeld in gezinnen, op het werk, in NGO's, in theatergroepen. Het kan ook verwijzen naar individuele activiteiten thuis, zoals het lezen van een boek.

<i>Niet-gouvernementele organisaties (NGO's)</i>	In de ruimste zin is een niet-gouvernementele organisatie een organisatie die niet rechtstreeks deel uitmaakt van de overheidsstructuur. Veel NGO's zijn ook non-profit organisaties. NGO's kunnen gefinancierd worden door privé-schenken, door internationale organisaties, door de overheid zelf, of door een combinatie hiervan. Sommige NGO's blijven strikt apolitek, terwijl andere NGO's enkel bestaan om bij de overheid te lobbyen voor de belangen van hun eigen leden.
<i>De officiële talen van de Europese Unie</i>	Tsjechisch (CZ), Deens (DA), Nederlands (NL), Engels (EN), Ests (ET), Fins (FI), Frans (FR), Duits (DE), Grieks (EL), Hongaars (HU), Italiaans (IT), Lets (LV), Litouws (LT), Maltees (MT), Pools (PL), Portugees (PT), Slowaaks (SK), Sloveens (SI), Spaans (SP), Zweeds (SV).
<i>Onderneming</i>	Elke onderneming met economische activiteiten in de publieke of private sector, ongeacht de omvang en rechtsvorm ervan of de economische sector waarin de onderneming werkzaam is, met inbegrip van de sociale economie
<i>Onderwijs & Opleiding 2010</i>	<p>De afgelopen vijf jaar heeft het Werkprogramma Onderwijs en Opleiding 2010 een doorslaggevende bijdrage geleverd tot het behalen van de Lissabondoelstelling om van Europa de meest concurrerende kenniseconomie van de wereld te maken.</p> <p>De Raad Onderwijs bereikte in 2001 voor de eerste keer een akkoord over gemeenschappelijke concrete doelstellingen die tegen 2010 verwezenlijkt moeten zijn. Ze hebben betrekking op de kwaliteit, toegankelijkheid en openheid van de onderwijs- en opleidingsstelsels. In juni 2002 keurde de Raad Onderwijs ook een resolutie goed die lidstaten en de Gemeenschap ertoe verbindt om nationale strategieën voor levenslang leren uit te werken. Het Kopenhagenproces werd in november 2002 gelanceerd door de Ministers die verantwoordelijk waren voor het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen in samenwerking met de sociale partners en de Commissie, teneinde de Europese samenwerking rond beroepsonderwijs en beroepsopleidingen te verbeteren.</p> <p>Het Werkprogramma Onderwijs en Opleiding 2010 voegt deze verschillende beleidselementen tot een geheel samen, door een samenwerking tussen 32 landen te organiseren en door er verschillende belanghebbenden bij te betrekken, waaronder de burgermaatschappij, sociale partners en internationale organisaties. Het Werkprogramma omvat alle onderwijsstelsels (formele, niet-formele) en onderwijsniveaus (kleuteronderwijs, basisonderwijs, secundair onderwijs, hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, permanente vorming) en opleidingen in de context van levenslang leren.</p>
<i>Ontwikkeling van Innovatie</i>	De ontwikkeling van Innovatie is gericht op het produceren van innovatieve resultaten. Innovatieve resultaten zijn resultaten die een aantal nieuwe en distinctieve kenmerken vertonen, waardoor ze zich onderscheiden van bestaande resultaten met vergelijkbare kenmerkende eigenschappen, en die een meerwaarde bieden in vergelijking met traditionele oplossingen. Met andere woorden, het ontwikkelen van een nieuwe oplossing om een gemeenschappelijke uitdaging van verschillende landen op onderwijsgebied het hoofd te bieden].

**Open
Coördinatiemethode
(OCM)**

De open coördinatiemethode (OCM), die is ontwikkeld als onderdeel van het werkgelegenheidsbeleid en het Proces van Luxemburg, is vastgelegd als een instrument van de Lissabon-strategie (2000).

De OCM verschaft een nieuw kader voor de samenwerking tussen de lidstaten, die hun nationale beleid dus rechtstreeks kunnen richten op bepaalde gemeenschappelijke doelstellingen. Bij deze intergouvernementele methode worden de lidstaten door andere lidstaten beoordeeld ('peer pressure') en is de rol van de Commissie beperkt tot toezicht. Het Europees Parlement en het Hof van Justitie zijn vrijwel niet bij het OCM-proces betrokken.

De open coördinatiemethode wordt toegepast op gebieden die onder de bevoegdheid van de lidstaten vallen, zoals werkgelegenheid, sociale bescherming, sociale insluiting, onderwijs, jeugd en beroepsopleiding. Zij is voornamelijk gebaseerd op:

- de gezamenlijke vaststelling van de te bereiken doelstellingen (die zijn goedgekeurd door de Raad);
- gezamenlijk gedefinieerde meetinstrumenten (statistieken, indicatoren, richtlijnen);
- benchmarking, m.a.w. vergelijking van de prestaties van de lidstaten en uitwisseling van optimale praktijken (toezicht door de Commissie).

Afhankelijk van de betrokken beleidsgebieden, omvat de OCM ook zogeheten 'soft-law' maatregelen die voor de lidstaten min of meer bindend zijn maar die nooit de vorm van richtlijnen, verordeningen, beschikkingen of besluiten aannemen. Zo verplicht de OCM de lidstaten er in het kader van de Lissabon-strategie onder meer toe nationale hervormingsplannen op te stellen en aan de Commissie voor te leggen. Het jeugdbeleid omvat daarentegen geen in cijfers uitgedrukte doelstellingen, de lidstaten beslissen zelf hoe ze de doelstellingen willen bereiken en er worden ook geen op EU-niveau gecoördineerde nationale actieplannen voor opgesteld.

**'Open Educational
Resources' (OER)**

OER zijn gedigitaliseerde materialen die gratis worden aangeboden aan en vrij toegankelijk zijn voor docenten, studenten en autodidacten die dit materiaal kunnen gebruiken en hergebruiken voor onderwijs, studie en onderzoek. OER omvatten:

- Leerinhoud: de modules van volledige cursussen, studieonderwerpen, verzamelingen en kranten.
- Hulpmiddelen: software om de ontwikkeling, het gebruik, het hergebruik en de overdracht van leerinhoud te ondersteunen, met inbegrip van het zoeken en organiseren van inhoud, contentmanagementsystemen en leermanagementsystemen, programma's om content te ontwikkelen en online studiegroepen.

Implementatiehulpmiddelen: intellectuele eigendomslicenties om het vrij openbaar maken van materialen te bevorderen, principes rond optimale praktijken te ontwikkelen, en de lokalisatie van content"

**Open en
afstandsonderwijs**

Een type onderwijs, meestal op het universiteitsniveau, waarbij studenten individueel werken, thuis of op kantoor, en met de faculteit en andere studenten communiceren via e-mail, elektronische fora, videoconferenties, chatrooms, bulletin boards, instant messaging en andere vormen van ICT-communicatie. De meeste onderwijsprogramma's voor afstandsonderwijs omvatten een opleidingsstelsel met computers en communicatiemiddelen om een virtueel *klaslokaal* te creëren. Aangezien het Internet en het World Wide Web vanaf vrijwel alle computerplatformen toegankelijk zijn, vormen ze de basis voor tal van stelsels van afstandsleren.

Opleiders

Personen die door hun functie rechtstreeks betrokken zijn bij het beroepsonderwijs- en beroepsopleidingsproces in de lidstaten

<i>Opleidingsbehoef ten</i>	Deze term wordt gebruikt om de behoeften te behandelen van een specifieke doelgroep met betrekking tot het onderwijs/opleidingen en het verbeteren van hun kwalificaties. Het in kaart brengen van opleidingsbehoef ten voor een specifieke doelgroep zal vaak één van de eerste stappen zijn bij het plannen en uitvoeren van een project.
<i>Oproep tot het indienen van voorstellen</i>	Juridische tekst die geïnteresseerde partijen uitnodigt om projectvoorstellen in te dienen. De tekst omschrijft de noodzakelijke specificaties om een voorstel te maken en in te dienen, d.w.z. de thematische prioriteiten, de gebruikte instrumenten, het adres en andere technische middelen voor het indienen van voorstellen, deadlines, etc. De Oproepen worden in alle Gemeenschapstalen gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU.
<i>Overdraagbaarheid</i>	Transferabiliteit is het relatieve vermogen van projectresultaten om aangepast en gebruikt te worden in nieuwe contexten. Factoren die de overdraagbaarheid van projectresultaten ondersteunen zijn onder andere de beschikbaarheid in verschillende talen; het gebruik van algemene terminologie; duidelijke beschrijvingen en indexering van de inhoud; goede verspreidingsactiviteiten; het gebruik van aanvaarde 'industriestandaarden', standaarden, modulaire vormgeving; vrij toegankelijk, etc..
<i>Overdracht van innovatie</i>	Dit is het aanpassen van innovatieve projectresultaten, het overdragen, introduceren en integreren ervan in publieke en/of private stelsels en praktijken op lokaal, regionaal, sectoraal, nationaal en/of Europees niveau als antwoord op de noden van nieuwe doelgroepen en gebruikers. Het overdrachtsproces voor innovatieve resultaten omvat idealiter de identificatie en analyse van de behoeften van de beoogde gebruikers; de selectie en analyse van de innovatieve inhoud om aan deze noden te voldoen; het aanpassen aan de cultuur, behoeften en eisen van potentiële nieuwe gebruikers (het updaten van het product, vertalingen, etc.); het overdragen naar en introduceren in nieuwe contexten (doelgroepen, sectoren, etc.); en de integratie (of certificatie) in regionale, nationale, Europese en/of sectorale stelsels en praktijken.
<i>Partnerschap (bilateraal en multilateraal)</i>	Een bilaterale of multilaterale overeenkomst tussen een groep instellingen of organisaties in verschillende lidstaten om Europese activiteiten rond levenslang leren uit te voeren. In de context van het Leven Lang Leren Programma verwijst de term "partnerschap" ook naar een specifiek type van kleinschalige Europese samenwerkingsprojecten die gefinancierd worden door de Programma's Comenius, Grundtvig en Leonardo da Vinci.
<i>Peer Learning</i>	Peer learning is een samenwerkingsproces op Europees niveau waarbij beleidsvormers en actoren van één land door rechtstreeks contact en praktische samenwerking leren van de ervaringen van hun tegenhangers in andere landen in Europa met betrekking tot het uitvoeren van hervormingen in gebieden van gemeenschappelijk belang. "Peer learning"-activiteiten zouden op twee algemene niveaus moeten plaatsvinden: op beleidsniveau, waarbij de essentiële factoren voor beleidsveranderingen worden aangepakt; en op een meer praktisch niveau, waarbij de kansen en beperkingen voor het toepassen van beleidsmaatregelen worden aangepakt. "Peer learning"-activiteiten zouden het wederzijds leren moeten versterken en de uitwisseling van goede manieren van werken bevorderen tussen landen die vergelijkbare zorgen hebben, teneinde een gemeenschappelijk begrip te ontwikkelen van de succesfactoren voor het verbeteren van beleidsvorming en de het doorvoeren van hervormingen. "Peer learning"-activiteiten zouden ook moeten bijdragen tot de beleidsvorming op Europees niveau door middel van een versterkte, praktische samenwerking, en door beleidsvormers in deelnemende landen aan te moedigen om ten volle rekening te houden met de bestaande EU-instrumenten bij de uitwerking van nationale beleidsmaatregelen en stelsels voor onderwijs en opleidingen.

Peuter- en kleuteronderwijs	Onderwijsactiviteiten in georganiseerde vorm vóór het begin van de leerplicht in het basisonderwijs
Pretoetredingsstrategie	<p>De pretoetredingsstrategie verschaft een “gestructureerde dialoog” tussen de kandidaat-lidstaten en de instellingen van de Europese Unie gedurende het hele toetredingsproces en biedt alle partijen een kader en de nodige instrumenten. Deze strategie wordt voor iedere kandidaat-lidstaat afzonderlijk vastgesteld.</p> <p>De pretoetredingsstrategie is in overeenstemming met de kenmerken die werden gespecificeerd tijdens de Europese Raad van Luxemburg van december 1997, waar een versterkte pretoetredingsstrategie voor de tien toenmalige kandidaat-lidstaten uit Centraal- en Oost-Europa werd vastgesteld. Deze strategie is hoofdzakelijk gebaseerd op:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ bilaterale overeenkomsten; ▪ de partnerschappen voor toetreding en de nationale programma's voor de overname van het <i>acquis</i>; ▪ deelname aan EU-programma's, -agentschappen en -comités. <p>Naast deze hoofdinstrumenten kan de pretoetredingsstrategie ook andere instrumenten omvatten voor individuele kandidaat-lidstaten, afhankelijk van bepaalde omstandigheden.</p>
Project	Een samenwerkingsactiviteit met een vaststaande uitkomst die gezamenlijk wordt ontwikkeld door een formele of informele groep organisaties of instellingen
Projectcoördinator	De organisatie of instelling die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het project door de multilaterale groep organisaties of instellingen
School	Alle typen instellingen die algemeen vormend onderwijs (peuter- en kleuteronderwijs, basisonderwijs of secundair onderwijs), beroepsonderwijs en technisch onderwijs verzorgen, alsook bij wijze van uitzondering in het geval van maatregelen ter bevordering van het leren van talen, andere instellingen dan scholen die opleidingen in het kader van het leerlingwezen verzorgen
Schoolonderwijs	Met betrekking tot het Leven Lang Leren Programma verwijst de term “schoolonderwijs” naar het formele onderwijs vanaf het voorschoolse onderwijs tot het hoogste niveau van het secundair onderwijs (ISCED-niveaus 0 tot 3).
Selectiecriteria	De selectiecriteria maken het mogelijk te beoordelen in hoeverre de initiatiefnemer over de financiële en operationele capaciteit beschikt om het werkprogramma uit te voeren en erop toe te zien dat de initiatiefnemer over stabiele en voldoende financieringsbronnen beschikt om de activiteiten tijdens de gehele duur van het project uit te oefenen en zijn medefinanciering te garanderen. De selectiecriteria worden omschreven in iedere relevante Oproep tot het indienen van voorstellen.
Sociale dialoog	Onder de sociale dialoog worden overleg- en raadplegingsprocedures verstaan waarbij de Europese sociale partners betrokken zijn: de Unie van industrie- en werkgeversfederaties in Europa (UNICE), het Europees Centrum van gemeenschapsbedrijven (CEEP) en het Europees Verbond van vakverenigingen (EVV). De dialoog omvat discussies tussen de Europese sociale partners, gezamenlijke activiteiten van en soms onderhandelingen tussen deze partners en discussies die zij aangaan met de instellingen van de Europese Unie.
Sociale partners	Op nationaal niveau, werkgevers- en werknemersorganisaties in overeenstemming met de wetgeving en/of gebruiken in de betrokken lidstaat, en op Gemeenschapsniveau, werkgevers- en werknemersorganisaties die op dat niveau deelnemen aan de sociale dialoog.

Speciale onderwijsbehoeften	Een onderwijskundig alternatief dat zich concentreert op het onderwijzen van studenten met academische behoeften of behoeften op het vlak van hun gedrag, gezondheid of fysieke behoeften waar de traditionele onderwijstechnieken niet voldoende aan tegemoet kunnen komen
Stages	Een periode in een onderneming of organisatie in een andere Lidstaat doorbrengen, waar nodig ondersteund door voorbereidende cursussen of opfriscursussen in de taal van het gastland of in de werktal, met het doel personen te helpen zich aan te passen aan de vereisten van de communautaire arbeidsmarkt, specifieke vaardigheden te verwerven en meer inzicht te krijgen in de economische en sociale achtergronden van het betrokken land in het kader van het verkrijgen van werkervaring
Stagiair	Iemand die een beroepsopleiding volgt, hetzij bij een opleidingsinstelling of – organisatie, hetzij op het werk
Student	Iemand die ingeschreven is in een instelling voor hoger onderwijs, voor wat voor studierichting dan ook, met het doel hoger onderwijs te volgen voor een erkende graad of een andere erkende kwalificatie op tertiair niveau tot en met de graad van doctor
Studiebezoek	Een kort bezoek om een bepaald aspect van levenslang leren in een andere lidstaat te bestuderen
Subsidiariteit	Het subsidiariteitsbeginsel is bedoeld om de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de burger te brengen en om ervoor te zorgen dat er constant wordt gecontroleerd of een maatregel op EU-niveau gerechtvaardigd is in het licht van de mogelijkheden die beschikbaar zijn op nationaal, regionaal of lokaal niveau. Concreet betekent dit dat de Unie geen maatregelen neemt (behalve voor gebieden die onder haar exclusieve bevoegdheid vallen) tenzij dergelijke maatregelen doeltreffender zijn dan maatregelen die op nationaal, regionaal of lokaal vlak worden genomen. Het subsidiariteitsbeginsel is nauw verbonden met het evenredigheids- en het noodzakelijkheidsbeginsel, die inhouden dat het optreden van de EU niet verder mag gaan dan wat nodig is om de doelstellingen van het Verdrag te bereiken.
Thematische Monitoring	Thematische monitoring is een kwalitatief proces dat is ingevoerd om de impact van het Leven Lang Leren Programma te vergroten. De belangrijkste elementen zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Het clusteren van projecten in thematische groepen om een overzicht te krijgen van de specifieke inhoud en resultaten • Het bevorderen van de uitwisseling van ervaringen tussen projectactoren teneinde de kwaliteit en impact op het individuele projectniveau te verbeteren • Het bevorderen van het netwerk van projecten, actoren en beleidsvormers, onder andere met het oog op de toekomstige oriëntering van de politieke prioriteit en strategie.
Toekenningscriteria	De toekenningscriteria maken het mogelijk om de kwaliteit van de ingediende voorstellen te beoordelen in het licht van de doelstellingen en de gestelde prioriteiten. De toekenningscriteria worden omschreven in iedere relevante Oproep tot het indienen van voorstellen
Tweetalig onderwijs (CLIL)	CLIL verwijst naar een tweevoudige onderwijscontext waarin een extra taal, d.w.z. meestal niet de eerste taal van de betrokken leerlingen, wordt gebruikt als een middel bij het onderwijzen en leren van niet-talige inhoud
Uitsluitingscriteria	Het doel van uitsluitingscriteria is te controleren of aanvragers zich tijdens de procedure voor het toekennen van een subsidie niet in een situatie bevinden waarbij ze geen subsidie kunnen ontvangen, krachtens de voorwaarden van het Financieel Reglement dat van toepassing is op de algemene begroting van de Gemeenschap. De uitsluitingscriteria worden omschreven in iedere relevante Oproep tot het indienen van voorstellen

<i>Uitvoerend Agentschap</i>	Uitvoerende agentschappen zijn organisaties die zijn opgericht overeenkomstig Verordening (EG) nr. 58/2003 van de Raad (PB L 11, 16.1.2003) teneinde bepaalde taken in verband met het beheer van één of meer communautaire programma's op zich te nemen. Deze agentschappen zijn voor een bepaalde periode opgericht. Het Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele middelen en cultuur (EACEA) is het agentschap dat verantwoordelijk is voor het beheer van bepaalde onderdelen van het Leven Lang Leren Programma.
<i>Unilateraal</i>	Betrokkenheid van één enkele instelling.
<i>Validatie van competenties</i>	Het proces van het beoordelen en erkennen van inhoud op het gebied van het onderwijs of opleidingen, kennis, vaardigheden en competenties die zijn verworven tijdens een specifieke leer- en/of opleidingservaring.
<i>Valorisatie</i>	'Valorisation' is de Franse term voor de 'verspreiding en benutting van resultaten'.
<i>Volwassenenonderwijs</i>	Dit verwijst naar alle vormen van algemene volwassenenopleidingen, of die nu van een formele, niet-formele of informele aard zijn.
<i>Verspreiding en benutting van resultaten</i>	<p>Activiteiten die zijn ontwikkeld om ervoor te zorgen dat de resultaten van het Leven Lang Leren Programma en van de voorgaande programma's op juiste wijze en op grote schaal worden erkend, verspreid en toegepast. Binnen de context van het Leven Lang Leren Programma, moet er een onderscheid worden gemaakt tussen de volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Promotie- en bewustmakingsacties worden hoofdzakelijk gebruikt in de context van het bekendmaken van het bestaan van programma's en initiatieven, hun doelstellingen en activiteiten en de beschikbaarheid van subsidies voor bepaalde doelen. Deze definitie sluit het bekendmaken van resultaten uit. Promotie- en bewustmakingsacties vinden dus hoofdzakelijk plaats voor en tijdens de eigenlijke uitvoering van de programma's of initiatieven. • Verspreiding wordt gedefinieerd als een gepland proces van informatieverschaffing over de kwaliteit, de relevantie en de doeltreffendheid van de resultaten van programma's en initiatieven aan belangrijke medespelers. De verspreiding vindt plaats naarmate en wanneer de resultaten van programma's en initiatieven beschikbaar worden gesteld. • <i>Benutting</i> bestaat uit het '<i>veralgemensieren</i>' (mainstreaming) en '<i>vermenigvuldigen</i>' van resultaten. Mainstreaming is het geplande proces waarin van succesvolle resultaten van programma's en initiatieven worden overgebracht naar de passende beleidsvormers in gereguleerde lokale, regionale, nationale en Europese systemen. Het vermenigvuldigen van resultaten is het geplande proces waarin individuele eindgebruikers ervan worden overtuigd om de resultaten van programma's en initiatieven over te nemen en/of toe te passen. <p>Verspreiding en benutting zijn dus twee verschillende elementen maar ze hangen nauw met elkaar samen. De sleutels tot een succesvolle benutting van resultaten zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het produceren van relevante resultaten van projecten en programma's/initiatieven om te voldoen aan de vragen van leveranciers, beleidsvormers en ten slotte de maatschappij in het algemeen, en • ervoor zorgen dat dergelijke resultaten, door de toepassing van een doeltreffende verspreiding en benutting, de juiste doelpublieken bereiken en wel op een moment dat ze er baat bij kunnen hebben.

⁶ Er moet worden opgemerkt dat de 'resultaten van programma's en initiatieven' de resultaten bevat van individuele projecten, evenementen, activiteiten, mobiliteitsperiodes, etc.

Virtuele campussen

Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs op het gebied van e-learning, met betrekking tot: de ontwikkeling van gezamenlijke onderwijsprogramma's door verschillende universiteiten en hogescholen, met inbegrip van overeenkomsten voor de evaluatie, validering en erkenning van verworven competenties overeenkomstig de nationale procedures; grootschalige experimenten met *virtuele mobiliteit* als aanvulling op fysieke mobiliteit en de uitwerking van vernieuwende curricula die op twee methoden zijn gestoeld, de traditionele methode en de methode voor online leren. Deze ruime definitie omvat tal van kwesties rond partnerschappen tussen traditionele en/of afstandsuniversiteiten en instellingen voor hoger onderwijs met het oog op het aanbieden van gezamenlijke diploma's (voor nog niet afgestudeerden en/of het post-doctoraal niveau) en samenwerking met ondersteunende onderwijsdiensten. Dit kunnen ook samenwerkingsactiviteiten zijn in strategische onderwijs- of onderzoeksgebieden door een samenwerking van onderzoekers, academici, studenten, het bestuur en het administratief en technisch personeel. 'Virtuele campussen' moeten niet verward worden met e-learning platforms.

Virtuele mobiliteit

Als aanvulling op of vervanging van fysieke mobiliteit (Erasmus of vergelijkbaar) naast een vorm van onafhankelijke mobiliteit die voortbouwt op de specifieke mogelijkheden van online learning en netwerkcommunicatie. De virtuele mobiliteit kan de fysieke mobiliteit voorbereiden en uitbreiden, en/of nieuwe mogelijkheden aanbieden aan studenten/academisch personeel die geen gebruik willen of kunnen maken van fysieke mobiliteit. Het houdt de ontwikkeling in van virtuele mobiliteit voor academische personeelsleden. Het betekent dat er een volledige academische erkenning aan de studenten wordt gegeven voor studies en cursussen, op basis van overeenkomsten voor de evaluatie, validering en erkenning van verworven competenties door middel van virtuele mobiliteit. In deze context zijn samenwerkingsovereenkomsten bepalend voor het verzekeren van duurzame mobiliteitssystemen.

⁷ De virtuele mobiliteit kan onderdeel uitmaken van een ECTS-stelsel waarbij verschillende universiteiten betrokken zijn, of kan een Erasmus-student de mogelijkheid bieden om examens van zijn/haar thuisuniversiteit af te leggen tijdens zijn of haar studies in het buitenland, of hem/haar de kans geven om e-learning modules van andere universiteiten in zijn programma op te nemen als onderdeel van zijn/haar diploma, etc.

Contactpersonen en Links

Europese Commissie – Directoraat-generaal Onderwijs en Cultuur

http://ec.europa.eu/education/index_en.html

Het Uitvoerend Agentschap voor onderwijs, audiovisuele media en cultuur

<http://eacea.cec.eu.int/static/index.htm>

e-mail: eacea-info@ec.europa.eu

Nationale Agentschappen

Lijst van alle NA's in ieder deelnemend land

Relevante links

Bologna-proces	http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html
CEDEFOP (Europees centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding)	http://www.cedefop.europa.eu/
Kopenhagenproces	http://ec.europa.eu/education/copenhagen/index_en.html
EQF (Europees Kwalificatiekader)	http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html
eTwinning	http://www.etwinning.net/ww/en/pub/etwinning/index2006.htm
E-learning	http://ec.europa.eu/education/programmes/elearning/index_en.html
Europass	http://europass.cedefop.europa.eu/
Europees Netwerk voor Kwaliteitsborging	http://www.enqa.net
Europees Opleidingsdorp (ETV)	http://www.trainingvillage.gr/etv/default.asp
Eurydice (Informatienetwerk voor onderwijs in Europa)	http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice
Eures	http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=nl&langChanged=true
Euroguidance	http://www.euroguidance.net/index.htm
PLOTEUS (Portaal over studiemogelijkheden in de Europese ruimte)	http://ec.europa.eu/ploteus/portal/home.jsp

Uittreksels die afgedrukt kunnen worden

Deze pagina zal uittreksels met betrekking tot sectorale programma's verschaffen die afgedrukt kunnen worden.

Zie voor Grundvig en Comenius: <http://www.europeesplatform.nl/>

Zie voor Leonardo da Vinci: www.leonardodavinci.nl

Zie voor Erasmus: www.nuffic.nl/levenlangleren

Tweede niveau

Het aanbod van het LLP-programma voor...

[Individuele personen](#)

[Organisaties](#)

Structuur van het LLP-programma

Sectorale Programma's

- [Comenius](#)
- [Erasmus](#)
- [Leonardo da Vinci](#)
- [Grundtvig](#)

Transversaal Programma

- [Beleidsamenwerking en Innovatie](#)
- [Talen](#)
- [ICT](#)
- [Verspreiding & Benutting van Resultaten](#)

Jean Monnet-programma

- [Jean Monnet](#)

Individuele personen

Lerende volwassenen

Onderwijspersoneel

- Verenigingen van hoogleraren en onderzoekers die zich specialiseren in Europese integratie
- Erasmusmobiliteit onderwijspersoneel
- Toekomstige onderwijsgevenden (die hun lerarenopleiding hebben voltooid)
- Gediplomeerde en actieve onderwijsgevenden (vreemde talen)
- Onderzoekers
- Personeelsleden betrokken bij het intercultureel onderwijs
- Personeelsleden die werken met kinderen van migrerende werknemers en ouders met reizende beroepen
- Personeel werkend met leerlingen/volwassenen met speciale onderwijsbehoeften
- Personeel dat betrokken is bij het onderwijs aan leerlingen/volwassenen in een risicosituatie (bemiddelaars, straathoekwerkers)
- Leraren in opleiding (al minstens twee jaar)
- Onderwijsgevenden (met inbegrip van de leraren in het voorschoolse en beroepsonderwijs)
- Leraren/opleiders in het volwassenenonderwijs
- Docenten die heropgeleid worden tot docent in een vreemde taal binnen schoolonderwijs
- Docenten aan universiteiten

Afgestudeerden

Mensen op de arbeidsmarkt, zoals

- Werknemers
- Personeel van ondernemingen
- Afgestudeerden

Leerlingen

Personeel dat betrokken is bij een aspect van Een Leven Lang Leren, zoals

- Loopbaanbegeleiders
- Adviseurs
- Schoolhoofden en personeel van het schoolmanagement
- Schoolhoofden en managementpersoneel van organisaties die leermogelijkheden voor volwassenen aanbieden
- Inspecteurs (met inbegrip van de inspecteurs die werkzaam zijn binnen het taalonderwijs)
- De directie en het administratief personeel van universiteiten

Studenten

Stagiairs, zoals

- Leerling-werknemers
- Stagiairs in het initieel beroepsonderwijs (leerling-werknemers, leerlingen in het initieel beroepsonderwijs, studenten, behalve de studenten van het hoger onderwijs)
- Afgestudeerden

Opleiders, zoals

- Opleiders van leraren in het voorschoolse en beroepsonderwijs
- Opleiders van leraren die vreemde talen onderwijzen
- Opleiders van leraren/opleiders in het volwassenenonderwijs
- Deskundigen in het volwassenenonderwijs en volwassenenopleidingen (leraren, opleiders, personeel van beroepsopleidingen, adviseurs, personen verantwoordelijk voor opleidingsinstellingen, personen verantwoordelijk voor loopbaanbegeleiding binnen ondernemingen)

Vertegenwoordigers van vakbonden en werkgeversorganisaties

⁸ Gelieve er rekening mee te houden dat deze lijst niet volledig is

Het Programma Een Leven Lang Leren: Ondersteuning voor personen

Lerende volwassenen	<ul style="list-style-type: none"> • GRUNDTVIG – Mobiliteit van Personen – Individuele Mobiliteit voor lerende volwassenen – vanaf 2008 – [GRU1]
Onderwijspersoneel	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen - Nascholing voor personeel in het schoolonderwijs (<i>stage in scholen of ondernemingen voor onderwijspersoneel en deelname aan opleidingscursussen voor leraren en ander onderwijspersoneel</i>) – [COM2] • COMENIUS – Mobiliteit van personen – Voorbereidende bezoeken voor schoolpartnerschappen – [COM3] • COMENIUS – Flankerende maatregelen [COM11] – eTwinning – [COM10] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Onderwijsopdrachten voor onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs en gastpersoneelsleden van ondernemingen - [ERA4] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Scholing voor onderwijzend en ander personeel van instellingen voor hoger onderwijs – [ERA5] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Intensieve Programma's [ERA6] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen – Voorbereidende bezoeken [ERA 15] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor Opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Voorbereidende bezoeken [<i>LdV 9</i>] • GRUNDTVIG – Mobiliteit van Personen - Nascholing voor personeel in het volwassenenonderwijs (<i>opleiding en professionele ontwikkeling van personeel in het volwassenenonderwijs</i>) - [GRU3] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het Programma Een Leven Lang Leren tot het Lissabon-proces – [BSI2] • JEAN MONNET-PROGRAMMA - Steun voor associaties van hoogleraren en onderzoekers die gespecialiseerd zijn in de Europese integratie [JM4] • JEAN MONNET-PROGRAMMA – Leerstoelen en Leerstoelen Ad Personam [JM1] • JEAN MONNET-PROGRAMMA –Modules [JM3]
Afgestudeerden	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen - Comenius Assistentenschap – [COM4] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • GRUNDTVIG – Mobiliteit van Personen – Onderwijservaring voor leraren in het

	volwassenenonderwijs die binnenkort zullen afstuderen of onlangs zijn afgestudeerd - vanaf 2008 – [GRU2]
--	--

<p>Mensen op de arbeidsmarkt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen – Nascholing voor personeel in het schoolonderwijs – [COM2] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Onderwijsopdrachten voor onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs en gastpersoneelsleden van ondernemingen - [ERA4] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • <u>BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijspecialisten en beleidsvormers</u> – [BSI1]
<p>Leerlingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen – Individuele leerlingenmobiliteit (<i>mobiliteit naar scholen voor leerlingen</i>) – [COM1] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen (IVT) – [LDV1] (NB: enkel voor leerlingen in initiële beroepsopleidingen)
<p>Personeelsleden die betrokken zijn bij Een Leven Lang Leren</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen - Nascholing voor personeel in het schoolonderwijs (<i>stage in scholen of ondernemingen voor onderwijspersoneel en deelname aan opleidingscursussen voor leraren en ander onderwijspersoneel</i>) – [COM2] • COMENIUS – Mobiliteit van personen – Voorbereidende bezoeken voor schoolpartnerschappen – [COM3] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Onderwijsopdrachten voor onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs en gastpersoneelsleden van ondernemingen - [ERA4] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Scholing voor onderwijzend en ander personeel van instellingen voor hoger onderwijs – [ERA5] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Intensieve Programma's [ERA6] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen – Voorbereidende bezoeken [ERA 15] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor Opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - <u>Voorbereidende bezoeken</u> [LdV 9] • GRUNDTVIG – Mobiliteit van Personen – Individuele Mobiliteit voor lerende volwassenen [GRU1] • GRUNDTVIG – Mobiliteit van Personen – Onderwijservaring voor leraren in het volwassenenonderwijs die binnenkort zullen afstuderen of onlangs zijn afgestudeerd [GRU2] • GRUNDTVIG – Mobiliteit van Personen – Nascholing voor personeel in het

volwassenenonderwijs [[GRU 3](#)]

- BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [[BSI1](#)]
- BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het Programma Een Leven Lang Leren tot het Lissabon-proces – [[BSI2](#)]

Studenten	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen - Comenius Assistentenschap – [COM4] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen – Mobiliteit van Studenten voor studiedoeleinden – [ERA2] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Stages voor studenten in ondernemingen, opleidingscentra, onderzoekscentra en andere organisaties – [ERA3] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Intensieve Programma's [ERA6] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen - Intensieve Taalcursussen [ERA7]
Stagiairs	<ul style="list-style-type: none"> • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen (IVT) – [LDV1]
Opleiders	<ul style="list-style-type: none"> • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor Opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Voorbereidende bezoeken <i>[LdV 9]</i> • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BS11] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het Programma Een Leven Lang Leren tot het Lissabon-proces – [BS12]
Vertegenwoordigers van vakbonden en werkgeversorganisaties	<ul style="list-style-type: none"> • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BS11]

Organisaties⁹

[Instellingen voor volwassenenonderwijs](#), zoals

- Begeleidings- en voorlichtingscentra
- Organisaties op het gebied van volwassenenonderwijs, zowel binnen het formele, niet-formele als het informele stelsel

[Verenigingen](#), zoals

- Officieel gevormde verenigingen van hoogleraren en onderzoekers die zich specialiseren in Europese integratie
- Non-profitorganisaties
- Niet-gouvernementele organisaties (NGO's)
- Verenigingen van studenten, stagiairs, leerlingen, onderwijsgevendenden, ouders en lerende volwassenen
- Vrijwilligersorganisaties

[Autoriteiten](#), zoals

- Onderwijs- en opleidingsorganisaties
- Lokale en regionale overheden en organisaties
- De relevante overheden op alle niveaus

[De arbeidsmarkt](#), zoals

- Ondernemingen
- Midden- en Kleinbedrijf (MKB)
- Overheidsdiensten op lokaal, regionaal of nationaal niveau
- Publieke of private ondernemingen
- Werkgeversorganisaties
- Beroepsorganisaties (waaronder Kamers van Koophandel en handelsorganisaties)
- Sociale partners

[Organisaties die opleidingen aan onderwijspersoneel verschaffen](#), zoals

- Instellingen of organisaties die initiële en/of nascholingsopleiding verzorgen voor docenten en andere categorieën van schoolonderwijspersoneel

[Onderzoekscentra](#)

[Scholen](#), zoals

- Scholen in het algemeen onderwijs, het beroepsonderwijs of het technisch onderwijs, vanaf het peuteronderwijs tot het hoogste niveau van het secundair onderwijs

[Universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs \(tertiaire niveau\)](#), zoals

- Universiteiten
- Andere soorten instellingen voor hoger onderwijs

[Organisaties in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen](#), zoals

- Begeleidings- en voorlichtingscentra
- Opleidingscentra die werkzaam zijn op het gebied van onderwijsmanagement
- Instellingen in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen
- Beroepsopleidingscentra en -organisaties op alle niveaus

[Vakbonden en werkgeversorganisaties](#)

⁹ Gelieve er rekening mee te houden dat deze lijst niet volledig is

Het Programma Een Leven Lang Leren: Ondersteuning voor organisaties

<p>Instellingen voor volwassenenonderwijs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van Personen – Ontvangen van een Comenius-assistent – [COM5] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten - Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • GRUNDTVIG – Mobiliteit van personen – Voorbereidende bezoeken voor leerpartnerschappen – [GRU4] • GRUNDTVIG – Partnerschappen voor het leren [GRU5] • GRUNDTVIG - Multilaterale projecten [GRU6] • GRUNDTVIG – Thematische netwerken – [GRU7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het Programma Een Leven Lang Leren tot het Lissabon-proces – [BSI2] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN - Netwerken – [LA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1]
<p>Verenigingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS - Multilaterale projecten [COM8] • COMENIUS - Netwerken [COM9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten - Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen (LVT) – [LDV1]

	<ul style="list-style-type: none"> • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV 4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • GRUNDTVIG - Multilaterale projecten [GRU6] • GRUNDTVIG – Thematische netwerken – [GRU7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1] • JEAN MONNET-PROGRAMMA - Steun voor associaties van hoogleraren en onderzoekers die gespecialiseerd zijn in de Europese integratie [JM4]
<p>Autoriteiten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS - Multilaterale projecten [COM8] • COMENIUS - Netwerken [COM9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten _Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV 4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het Programma Een Leven Lang Leren tot het Lissabon-proces – [BSI2] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1]

<p>Arbeidsmarkt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten - Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen (IVT) – [LDV1] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • GRUNDTVIG - Multilaterale projecten [GRU6] • GRUNDTVIG – Thematische netwerken – [GRU7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1]
<p>Organisaties die opleidingen aan onderwijsgeevenden en opleiders verschaffen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS - Multilaterale projecten [COM8] • COMENIUS - Netwerken [COM9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten - Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV 4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6]

	<ul style="list-style-type: none"> • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1]
<p>Onderzoekscentra</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS - Multilaterale projecten [COM8] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten _Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • GRUNDTVIG - Multilaterale projecten [GRU6] • GRUNDTVIG – Thematische netwerken – [GRU7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het Programma Een Leven Lang Leren tot het Lissabon-proces – [BSI2] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1] • JEAN MONNET-PROGRAMMA - Steun voor associaties van hoogleraren en onderzoekers die gespecialiseerd zijn in de Europese integratie [JM4] • JEAN MONNET-PROGRAMMA – Steun voor informatie- en onderzoeksactiviteiten met betrekking tot Europese integratie [JM 6]

<p>Scholen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS – Mobiliteit van personen – Voorbereidende bezoeken voor schoolpartnerschappen – [COM3] • COMENIUS – Mobiliteit van Personen – Ontvangen van een Comenius Assistent – [COM5] • COMENIUS – Schoolpartnerschappen [COM6] • COMENIUS - Multilaterale projecten [COM8] • COMENIUS - Netwerken [COM9] • COMENIUS – Flankerende maatregelen – eTwinning – [COM10] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen (IVT) – [LDV1] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BS11] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van LLP tot het Lissabon-proces – [PCI2] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1]
<p>Universiteiten en instellingen voor hoger onderwijs (tertiair niveau)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ERASMUS – Mobiliteit van Personen – University Charter [ERA1] • ERASMUS – Mobiliteit van Personen – Organisatie van Mobiliteit – [ERA8] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Virtuele campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7]

	<ul style="list-style-type: none"> • GRUNDTVIG - Multilaterale projecten [GRU6] • GRUNDTVIG – Thematische netwerken – [GRU7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE - Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van het LLP tot het Lissabon-proces – [BSI2] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN – Netwerken – [TA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1] • ICT – Netwerken – [ICT2] • VERSPREIDING & BENUTTING VAN RESULTATEN – Multilaterale projecten [BEN1] • JEAN MONNET-PROGRAMMA - Jean Monnet-expertisecentra [JM 2] • JEAN MONNET-PROGRAMMA - Unilaterale en nationale projecten - Jean Monnet-onderwijsmodules [JM 3] • JEAN MONNET-PROGRAMMA - Steun voor associaties van hoogleraren en onderzoekers die gespecialiseerd zijn in de Europese integratie [JM4] • JEAN MONNET-PROGRAMMA – Steun voor informatie- en onderzoeksactiviteiten met betrekking tot Europese integratie [JM 5]
<p><i>Organisaties in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • COMENIUS - Multilaterale projecten [COM8] • COMENIUS - Netwerken [COM9] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen (IVT) – [LDV1] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt – [LDV2] • LEONARDO – Mobiliteit van Personen – Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen (VETPRO) – [LDV3] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BSI1] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Studies en vergelijkend onderzoek – Bijdrage van LLP tot het Lissabon-proces – [PCI2] • TALEN – Multilaterale projecten – [TA1] • TALEN - Netwerken – [LA2] • ICT - Multilaterale projecten – [ICT1]

	<ul style="list-style-type: none"> • ICT – Netwerken – [ICT2]
<p><i>Vakbonden en werkgeversorganisaties</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • ERASMUS - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van studieprogramma's - [ERA9] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen - [ERA10] • ERASMUS - Multilaterale projecten – Modernisering van het hoger onderwijs - [ERA11] • ERASMUS - Multilaterale Projecten_ Virtuele Campussen – [ERA12] • ERASMUS – Netwerken – [ERA13] • ERASMUS – Flankerende maatregelen [ERA 14] • BELEIDSSAMENWERKING & INNOVATIE – Mobiliteit van personen – Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers – [BS11] • LEONARDO – Partnerschappen – [LDV4] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Overdracht van Innovatie – [LDV5] • LEONARDO - Multilaterale projecten – Ontwikkeling van Innovatie – [LDV6] • LEONARDO - Thematische Netwerken – [LDV7]

Sectorale Programma's

Comenius

Wat zijn de doelstellingen?

Specifieke doelstellingen

- ❑ Het ontwikkelen van kennis en begrip bij jonge mensen en onderwijspersoneel met betrekking tot de diversiteit van de Europese culturen en talen en de waarde van deze diversiteit
- ❑ Jonge mensen helpen bij het verwerven van de algemene levensvaardigheden en competenties die noodzakelijk zijn voor hun persoonlijke ontwikkeling, voor de toekomstige werk en voor een actief Europees burgerschap.

Operationele doelstellingen

- Het verbeteren van de kwaliteit van mobiliteit en het vergroten van het aantal mobiliteitsacties met leerlingen en onderwijspersoneel in verschillende lidstaten
- Het verbeteren van de kwaliteit van partnerschappen en het vergroten van het aantal partnerschappen tussen scholen in verschillende lidstaten, zodat er tijdens de periode van het programma minstens 3 miljoen leerlingen worden betrokken bij gezamenlijke onderwijsactiviteiten.
- Het stimuleren van het leren van moderne vreemde talen
- Het ondersteunen van de ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren.
- Het verhogen van de kwaliteit en de Europese dimensie van lerarenopleidingen.
- Het ondersteunen van verbeteringen in pedagogische benaderingen en schoolmanagement.

Wie kan deelnemen?

- ❖ Leerlingen in het onderwijs tot het einde van het hoogste niveau van het secundair onderwijs
- ❖ Scholen, zoals gespecificeerd door de lidstaten
- ❖ Onderwijsgevend en andere personeelscategorieën binnen deze scholen
- ❖ Verenigingen, non-profitorganisaties, [NGO's](#) en vertegenwoordigers van personen die bij het schoolonderwijs betrokken zijn
- ❖ Personen en organen die verantwoordelijk zijn voor de organisatie en voorzieningen op onderwijsgebied op lokaal, regionaal en nationaal niveau
- ❖ Onderzoekscentra en organisaties die zich bezighouden met kwesties rond Een Leven Lang Leren
- ❖ Instellingen voor hoger onderwijs
- ❖ Instanties die begeleiding, advies en voorlichting bieden

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties worden door het Comenius-programma ondersteund:

- De mobiliteit van personen¹⁰, die kan bestaan uit:
 - Uitwisselingen van leerlingen en personeel

¹⁰ het zorgen voor of ondersteunen van de organisatie van een dergelijke mobiliteit. Hierbij moeten de noodzakelijke voorbereidende maatregelen genomen worden en moet ervoor gezorgd worden dat personen die bij de mobiliteit betrokken zijn op passende wijze toezicht, advies en ondersteuning krijgen.

- Mobiliteit naar scholen voor leerlingen en stages in scholen of ondernemingen voor onderwijzend personeel
 - Deelname aan scholingscursussen voor onderwijsgeevenden en ander onderwijzend personeel
 - Studiebezoeken en voorbereidende bezoeken voor activiteiten op het gebied van mobiliteit, partnerschappen, projecten of netwerken
 - Assistentschappen voor onderwijsgeevenden en onderwijsgeevenden in opleiding
- De vorming van partnerschappen tussen:
- Scholen, ter ontwikkeling van gezamenlijke leerprojecten voor leerlingen en hun onderwijsgeevenden ('[Comenius-partnerschappen](#)')
 - Organisaties die verantwoordelijk zijn voor alle aspecten van het onderwijs op school, ter bevordering van de interregionale samenwerking, met inbegrip van samenwerking in grensgebieden ('[Comenius-regiopartnerschappen](#)')
- [Multilaterale projecten](#) die gericht zijn op:
- De ontwikkeling, bevordering en verspreiding van de beste manieren van werken op onderwijsgebied, met inbegrip van nieuwe onderwijsmethoden of onderwijsmaterialen
 - Het opdoen of uitwisselen van ervaringen met voorlichtings- en begeleidingssystemen die met name toegesneden zijn op lerenden, onderwijsgeevenden en ander personeel in het kader van het Comenius-programma
 - De ontwikkeling, bevordering en verspreiding van nieuwe cursussen of nieuwe inhoud voor de cursussen voor onderwijsgeevenden
- [Netwerken](#) die gericht zijn op:
- De ontwikkeling van het onderwijs in een studierichting of in een vak waarvoor de netwerken zijn opgericht, ten behoeve van de netwerken zelf of ten behoeve van het onderwijs in het algemeen
 - Het opdoen en verspreiden van ervaringen met goede en relevante manieren van werken en innovatie
 - Het verschaffen van inhoudelijke ondersteuning aan projecten en partnerschappen die door anderen zijn opgericht
 - De bevordering van de ontwikkeling van behoeftanalyses en de praktische toepassingen daarvan binnen het onderwijs op school
- Andere initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van de doelstellingen van het Comenius-programma, waaronder [eTwinning](#) ('[Flankerende maatregelen](#)')

<h3>Wat zijn Comenius Acties?</h3>

- [Mobiliteit van Personen – Individuele leerlingenmobiliteit \(mobiliteit naar scholen voor leerlingen\)](#) [COM –1]
- [Mobiliteit van Personen – Nascholing voor personeel in het schoolonderwijs \(stages bij scholen of ondernemingen voor onderwijspersoneel en deelname aan opleidingscursussen voor onderwijsgeevenden en ander onderwijspersoneel\)](#) [COM 2]
- Mobiliteit van Personen – [Vorbereidende bezoeken](#) [COM 3]
- Mobiliteit van Personen – [Comenius-assistentschap](#) [COM 4]
- Mobiliteit van Personen – [Ontvangen van een Comenius-assistent](#) [COM 5]
- Partnerschappen – [Schoolpartnerschappen](#) [COM 6]
- Partnerschappen – [Regiopartnerschappen](#) [COM 7]
- [Multilaterale Projecten](#) [COM 8]
- [Netwerken](#) [COM 9]
- Flankerende maatregelen - [eTwinning](#) [COM 10]
- [Flankerende maatregelen](#) [COM 11]

Erasmus

Wat zijn de doelstellingen?

Specifieke doelstellingen

- ❑ Het ondersteunen van de vorming van een Europese Hoger Onderwijsruimte
- ❑ Het versterken van de bijdrage van het hoger onderwijs en het hoger beroepsonderwijs aan innovatieprocessen

Operationele doelstellingen

- Het verbeteren van de kwaliteit van de mobiliteit en het vergroten van de mobiliteit onder studenten en onderwijzend personeel in heel Europa, zodat tegen 2012 ten minste drie miljoen personen in het kader van Erasmus en de daaraan voorafgaande programma's mobiel zijn geweest
- Het bewerkstelligen van meer en kwalitatief betere multilaterale samenwerking tussen de instellingen voor hoger onderwijs in Europa
- Het vergroten van de transparantie en de compatibiliteit tussen de kwalificaties die in het hoger onderwijs en het hoger beroepsonderwijs in Europa worden verworven
- Het bewerkstelligen van meer en kwalitatief betere samenwerking tussen de instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen
- Het bevorderen van de ontwikkeling van vernieuwende manieren van werken op het gebied van onderwijs en opleiding op tertiair niveau en van de overdracht daarvan, met inbegrip van de overdracht van het ene naar het andere deelnemende land
- Het ondersteunen van de ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren

Wie kan deelnemen?

- ❖ Studenten en stagiairs in alle vormen van het onderwijs en opleidingen op tertiair niveau
- ❖ Instellingen voor hoger onderwijs, zoals gespecificeerd door de lidstaten
- ❖ Onderwijsgeevenden, opleiders en ander personeel bij deze instellingen
- ❖ Verenigingen en vertegenwoordigers van personen die bij het hoger onderwijs betrokken zijn, met inbegrip van de desbetreffende verenigingen van studenten, universiteiten en onderwijsgeevenden/opleiders
- ❖ Ondernemingen, sociale partners en andere vertegenwoordigers uit de wereld van het werk
- ❖ Publieke en private organisaties, met inbegrip van non-profit organisaties en NGO's, die verantwoordelijk zijn voor de organisatie en voorzieningen op onderwijsgebied op lokaal, regionaal en nationaal niveau
- ❖ Onderzoekscentra en organisaties die zich bezighouden met kwesties rond Een Leven Lang Leren
- ❖ Instanties die begeleiding, advies en voorlichting bieden

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties worden door het Erasmus-programma ondersteund:

- De mobiliteit van personen¹¹, die kan bestaan uit:
 - De mobiliteit van studenten voor studie- of opleidingsdoeleinden aan instellingen voor hoger onderwijs in het buitenland, alsook stages in ondernemingen, opleidingscentra,

¹¹ Er kan ook steun worden verleend voor activiteiten van instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen in het eigen land en het gastland, waaronder voorbereidende en opriscursussen, om de kwaliteit van de maatregelen op het gebied van de mobiliteit in alle fases te verzekeren.

- onderzoekscentra of andere organisaties in een ander deelnemend land ('Erasmus-studenten')
 - Mobiliteit van onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs of van gastpersoneelsleden van ondernemingen met het doel bij een instelling voor hoger onderwijs in het buitenland onderwijs te geven
 - Mobiliteit van onderwijzend of ander personeel van instellingen voor hoger onderwijs met het doel scholing te volgen in het buitenland
 - Intensieve Erasmus-programma's die op multilaterale basis zijn georganiseerd binnen een sleutelgebied van het onderwijs
- Multilaterale projecten die zich onder andere richten op innovatie, experimenten en de uitwisseling van goede manieren van werken op de terreinen die in de specifieke en operationele doelstellingen worden vermeld, door het uitwerken en toepassen van studieprogramma's of virtuele campussen; het bevorderen van de samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen of het uitwerken van strategieën om een specifiek aspect van het hoger onderwijs te moderniseren.
 - Netwerken ('thematische Erasmus-netwerken') van consortia van instellingen voor hoger onderwijs die een studierichting of een interdisciplinair terrein bestrijken om nieuwe concepten en competenties op het gebied van leren te ontwikkelen ('Academische Netwerken') of om een aspect met betrekking tot de structuur of het beheer van het hoger onderwijs te behandelen teneinde innovatieve oplossingen en benaderingen te stimuleren ('Structurele Netwerken'). In dergelijke netwerken kunnen ook vertegenwoordigers van andere publieke organisaties en van ondernemingen, verenigingen en andere organisaties die van belang zijn voor de opdracht van het netwerk deelnemen.
 - Andere initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van de doelstellingen van het Erasmus-programma ('Flankerende maatregelen')

Wat zijn Erasmus Acties?

- Mobiliteit van Personen – [Erasmus University Charter](#) [ERA 1]
- Mobiliteit van Personen – [Mobiliteit van studenten voor studietoelagen](#) [ERA 2]
- Mobiliteit van Personen - [Stages voor studenten in ondernemingen, opleidingscentra, onderzoekscentra en andere organisaties](#) [ERA3]
- Mobiliteit van Personen - [Onderwijsopdrachten voor onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs en gastpersoneelsleden van ondernemingen](#) [ERA4]
- Mobiliteit van Personen - [Scholing voor onderwijzend en ander personeel van instellingen voor hoger onderwijs](#) [ERA5]
- Mobiliteit van Personen - [Intensieve Programma's](#) [ERA 6]
- Mobiliteit van Personen – [Intensieve Taalcursussen](#) [ERA 7]
- Mobiliteit van Personen - [Organisatie van Mobiliteit](#) [ERA8]
- Multilaterale Projecten – [Ontwikkeling van studieprogramma's](#) [ERA 9]
- Multilaterale projecten – [Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen](#) [ERA10]
- Multilaterale projecten – [Modernisering van het hoger onderwijs](#) [ERA 11]
- Multilaterale projecten – [Virtuele campussen](#) [ERA 12]
- [Netwerken](#) [ERA 13]
- [Flankerende maatregelen](#) [ERA 14]
- Mobiliteit van Personen – [Vorbereidende bezoeken](#) [ERA 15]

¹² 1) studenten aan instellingen voor hoger onderwijs die na afloop van hun eerste studiejaar ten minste in het tweede jaar zijn ingeschreven en in het kader van de mobiliteitsactiviteiten van het Erasmus-programma een studieperiode in een andere lidstaat doorbrengen, ongeacht of ze in het kader van het programma financiële steun toegezegd hebben gekregen. Dergelijke studieperioden moeten in het kader van de interinstitutionele akkoorden tussen de uitzendende instelling en de gastinstelling volledig erkend worden; 2) studenten die zich ingeschreven hebben voor een gezamenlijk masterprogramma en mobiliteit uitoefenen; 3) studenten van instellingen voor hoger onderwijs die deelnemen aan een stage

Leonardo da Vinci

Wat zijn de doelstellingen?

Specifieke doelstellingen

- ❑ Deelnemers aan scholings- en bijscholingsactiviteiten ondersteunen bij de verwerving en de toepassing van kennis, vaardigheden en kwalificaties om de persoonlijke ontwikkeling te bevorderen
- ❑ Het ondersteunen van verbeteringen van de kwaliteit en innovatie van de stelsels, instellingen en praktijken op het gebied van het beroepsonderwijs en –opleidingen
- ❑ De aantrekkelijkheid van beroepsonderwijs en –opleidingen en mobiliteit voor werkgevers en individuele personen bevorderen en de mobiliteit van werkende stagiairs vergemakkelijken

Operationele doelstellingen

- Het verbeteren van de kwaliteit van de mobiliteit en het vergroten van de mobiliteit onder personen die initieel beroepsonderwijs, een initiële beroepsopleiding of bij- en nascholing volgen, teneinde het aantal stages in ondernemingen te verhogen tot minstens 80 000 per jaar tegen het einde van het programma voor levenslang leren
- Het verbeteren van de kwaliteit van de samenwerking en het vergroten van de samenwerking tussen instellingen of organisaties die leermogelijkheden aanbieden, ondernemingen, sociale partners en andere relevante organisaties in heel Europa
- Bevorderen van de ontwikkeling van vernieuwende praktijken op het gebied van beroepsonderwijs en beroepsopleidingen behalve op tertiair niveau, en van de overdracht daarvan, met inbegrip van de overdracht van het ene naar het andere deelnemende land
- Het verbeteren van de transparantie en erkenning van kwalificaties en competenties, met inbegrip van die welke door niet-formeel en informeel leren verworven zijn
- Het stimuleren van het leren van moderne vreemde talen
- Het ondersteunen van de ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren.

Wie kan deelnemen?

- ❖ Lerenden in alle vormen van het beroepsonderwijs en van beroepsopleidingen behalve op tertiair niveau
- ❖ Mensen op de arbeidsmarkt
- ❖ Instellingen en organisaties die leermogelijkheden aanbieden binnen de onderdelen die door het Leonardo da Vinci-programma worden gesteund
- ❖ Onderwijsgeevenden, opleiders en ander personeel bij deze instellingen of organisaties
- ❖ Verenigingen en vertegenwoordigers van personen die bij het beroepsonderwijs of bij beroepsopleidingen betrokken zijn, met inbegrip van verenigingen van leerlingen, ouders en onderwijsgeevenden
- ❖ Ondernemingen, sociale partners en andere vertegenwoordigers uit het beroepsleven, met inbegrip van Kamers van Koophandel en andere handelsorganisaties
- ❖ Organisaties die begeleiding en counseling verschaffen en informatiediensten aanbieden met betrekking tot alle aspecten van een leven lang leren
- ❖ Personen en instellingen die verantwoordelijk zijn voor systemen en beleidsregels met betrekking tot alle aspecten van het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen in het kader van een leven lang leren op lokaal, regionaal en nationaal niveau
- ❖ Onderzoekscentra en organisaties die zich bezighouden met kwesties rond Een Leven Lang Leren
- ❖ Instellingen voor hoger onderwijs
- ❖ Non-profitorganisaties, vrijwilligersorganisaties en NGO's

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties worden door het Leonardo da Vinci-programma ondersteund:

- De mobiliteit van personen¹³, die kan bestaan uit:
 - Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen
 - Stages en uitwisselingen die gericht zijn op de verdere professionalisering van opleiders en adviseurs, alsook van personen die verantwoordelijk zijn voor opleidingsinstellingen en voor de opleidingsplanning en loopbaanbegeleiding binnen ondernemingen
- Partnerschappen die gericht zijn op vraagstukken die voor de deelnemende organisaties van wederzijds belang zijn
- Multilaterale projecten, in het bijzonder projecten die de beroepsopleidingsstelsels beogen te verbeteren door het accent te leggen op de overdracht [van innovatie](#), met inbegrip van de talige, culturele en wettelijke aanpassing van vernieuwende producten en processen uit uiteenlopende contexten aan de behoeften van het eigen land
- Multilaterale projecten die de beroepsopleidingsstelsels beogen te verbeteren door het accent te leggen op de [ontwikkeling van innovatie](#) en van [goede manieren van werken](#)
- Thematische netwerken van deskundigen en organisaties die aan specifieke vraagstukken op het gebied van beroepsonderwijs en beroepsopleidingen werken
- Studiebezoeken en voorbereidende bezoeken voor activiteiten ter bevordering van mobiliteit, partnerschappen, projecten of netwerken
- Andere initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van de doelstellingen van het Leonardo da Vinci-programma ('Flankerende maatregelen')

Wat zijn Leonardo da Vinci-acties?

- Mobiliteit van Personen – [Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen](#) [LDV 1]
- Mobiliteit van Personen – [Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt](#) [LDV 2]
- Mobiliteit van Personen – [Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsonderwijs en beroepsopleidingen \(VETPRO\)](#) [LDV 3]
- [Partnerschappen – Multilaterale partnerschappen](#) [LDV 4]
- Multilaterale projecten – [Overdracht van innovatie](#) [LDV 5]
- Multilaterale projecten – [Ontwikkeling van innovatie](#) [LDV 6]
- [Thematische netwerken](#) [LDV 7]
- [Flankerende maatregelen](#) [LDV 8]
- Mobiliteit van Personen – [Vorbereidende bezoeken](#) [LdV 9]

¹³ het zorgen voor of ondersteunen van de organisatie van een dergelijke mobiliteit. Hierbij moeten de noodzakelijke voorbereidende maatregelen genomen worden, waaronder taalcursussen, en moet ervoor gezorgd worden dat personen die bij de mobiliteit betrokken zijn op passende wijze toezicht en ondersteuning krijgen.

Grundtvig

Wat zijn de doelstellingen?

Specifieke doelstellingen

- ❑ Reageren op de onderwijskundige uitdaging van een verouderende bevolking in Europa
- ❑ Volwassenen manieren bieden voor de verbetering van hun kennis en competenties

Operationele doelstellingen

- Het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van de [mobiliteit](#) in heel Europa van personen in het [volwassenenonderwijs](#), en het vergroten van die mobiliteit, teneinde tegen 2013 de mobiliteit van ten minste 7 000 personen per jaar te ondersteunen
- Het bewerkstelligen van meer en kwalitatief betere samenwerking tussen organisaties die betrokken zijn bij het volwassenenonderwijs in heel Europa
- Ondersteuning bieden aan personen uit sociaal zwakke milieus en uit randgroepen, in het bijzonder aan ouderen en personen die het onderwijs zonder basiskwalificaties hebben verlaten, zodat zij alternatieve mogelijkheden voor de toelating tot het volwassenenonderwijs aangeboden krijgen
- Het bevorderen van de ontwikkeling van vernieuwende manieren van werken op het gebied van het volwassenenonderwijs en van de overdracht daarvan, met inbegrip van de overdracht van het ene naar het andere deelnemende land
- Het ondersteunen van de ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren
- Het verbeteren van pedagogische benaderingen en het management van organisaties op het gebied van het volwassenenonderwijs

Wie kan deelnemen?

- ❖ Lerenden in het volwassenenonderwijs
- ❖ Instellingen en organisaties die leermogelijkheden bieden in het kader van het volwassenenonderwijs
- ❖ Onderwijsgeevenden en ander personeel van deze instellingen of organisaties
- ❖ Instellingen die betrokken zijn bij de initiële opleiding en bij- en nascholing van personen die in het volwassenenonderwijs werkzaam zijn
- ❖ Verenigingen en vertegenwoordigers van personen die bij het volwassenenonderwijs betrokken zijn, met inbegrip van verenigingen van lerenden en onderwijsgeevenden
- ❖ Organisaties die begeleiding, advies en voorlichting geven met betrekking tot alle aspecten van het volwassenenonderwijs
- ❖ Personen en instellingen die verantwoordelijk zijn voor systemen en beleidsregels met betrekking tot alle aspecten van het volwassenenonderwijs op lokaal, regionaal en nationaal niveau
- ❖ Onderzoekscentra en organisaties die te maken hebben met vraagstukken op het gebied van het volwassenenonderwijs
- ❖ Ondernemingen
- ❖ Non-profit organisaties, vrijwilligersorganisaties, niet-gouvernementele organisaties ([NGO's](#))
- ❖ Instellingen voor hoger onderwijs

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties worden door het Grundtvig-programma ondersteund:

- Mobiliteit van personen die kan bestaan uit bezoeken, assistentschappen en uitwisselingen van personen in het formele en niet-formele volwassenenonderwijs, met inbegrip van de scholing en verdere professionalisering van personen die in het volwassenenonderwijs werkzaam zijn, in het bijzonder in synergie met partnerschappen en projecten
- Partnerschappen ('Grundtvig-partnerschappen voor het leren') die gericht zijn op vraagstukken die voor de deelnemende organisaties van wederzijds belang zijn
- Multilaterale projecten die de stelsels voor volwassenenonderwijs beogen te verbeteren door de ontwikkeling en overdracht van innovatie en van goede manieren van werken
- Thematische netwerken van deskundigen en organisaties ('Grundtvig-netwerken') die met name werken aan:
 - De ontwikkeling van het volwassenenonderwijs in de studierichting, op het vakgebied of ten aanzien van het managementaspect waarvoor het netwerk is opgericht
 - De vaststelling, verbetering en verspreiding van relevante goede manieren van werken en innovatie
 - De inhoudelijke ondersteuning van door anderen opgezette projecten en partnerschappen en de bevordering van interactieve samenwerking tussen dit soort projecten en partnerschappen
 - De bevordering van de verdere ontwikkeling van behoefteanalyses en kwaliteitsborging in de het volwassenenonderwijs
- Voorbereidende bezoeken: een mobiliteitssubsidie die een vertegenwoordiger van een instelling de mogelijkheid geeft om een [contactseminar](#) bij te wonen of een ontmoeting te hebben met toekomstige partners
- Andere initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van de doelstellingen van het Grundtvig-programma ('Flankerende maatregelen')

Wat zijn Grundtvig-acties?

- Mobiliteit van Personen - [Individuele Mobiliteit voor lerende volwassenen](#) – vanaf 2008 [GRU 1]
- Mobiliteit van Personen – [Onderwijservaring voor onderwijsgeevenden in het volwassenenonderwijs die binnenkort zullen afstuderen of die onlangs zijn afgestudeerd](#) – vanaf 2008 [GRU 2]
- Mobiliteit van Personen – [Nascholing voor personeel in het volwassenenonderwijs](#) [GRU 3]
- Mobiliteit van Personen – [Vorbereidende bezoeken voor leerpartnerschappen](#) [GRU 4]
- [Leerpartnerschappen](#) [GRU 5]
- [Multilaterale projecten](#) [GRU 6]
- [Thematische netwerken](#) [GRU 7]
- [Flankerende maatregelen](#) [GRU 8]

¹⁴ het zorgen voor of ondersteunen van de organisatie van een dergelijke mobiliteit. Hierbij moeten de noodzakelijke voorbereidende maatregelen genomen worden en moet ervoor gezorgd worden dat personen die bij de mobiliteit betrokken zijn op passende wijze toezicht en ondersteuning krijgen.

Transversaal Programma

Wat zijn de doelstellingen?

Specifieke doelstellingen

- ❑ De bevordering van Europese samenwerking op gebieden die twee of meer subprogramma's omvatten
- ❑ De bevordering van de kwaliteit en transparantie van de onderwijs- en opleidingsstelsels van de lidstaten

Operationele doelstellingen

- Het ondersteunen van beleidsontwikkeling en samenwerking op Europees niveau op het gebied van Levenslang leren, met name in de context van het Lissabonproces '[Onderwijs en Opleiding 2010](#)', evenals het [Bologna-](#) en [Kopenhagenproces](#) en hun opvolgers
- Zorgen voor voldoende vergelijkbare gegevens, statistieken en analyses ter ondersteuning van de ontwikkeling van beleidsmaatregelen op het gebied van levenslang leren, de vooruitgang bij het verwezenlijken van de doelstellingen en streefcijfers controleren en gebieden die specifieke aandacht vergen identificeren
- Het leren van talen bevorderen en taaldiversiteit in de lidstaten ondersteunen
- Het ondersteunen van de ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren
- Ervoor zorgen dat de resultaten van het Programma Een Leven Lang Leren op juiste wijze en op grote schaal worden erkend, verspreid en toegepast

Opgelet:

Een van de toekenningscriteria voor het Transversaal Programma is dat ieder voorstel twee of meerdere onderwijssectoren moet bestrijken.

Indien het voorstel slechts één sector bestrijkt, moet het worden ingediend bij het betreffende sectorale subprogramma. Indien een voorstel bijvoorbeeld is gericht op de ontwikkeling van taalcursussen voor het onderwijzen van studenten (doelgroep), dan moet dit voorstel bij het Comenius-programma worden ingediend.

Indien het voorstel echter twee of meerdere onderwijssectoren bestrijkt, dan kan het voorstel worden ingediend bij één van de Kernactiviteiten van het Transversaal Programma. In het geval dat een voorstel meer dan één onderwijssector bestrijkt en de doelgroepen van het voorstel eveneens deel uitmaken van meerdere onderwijssectoren, moet het voorstel worden ingediend bij één van de Kernactiviteiten van het Transversale Programma. Enkel projecten die meer dan een onderwijssector bestrijken komen in aanmerking voor het Transversale Programma.

Beleidsamenwerking en Vernieuwing op het gebied van Een Leven Lang Leren (Kernactiviteit 1)

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties worden ondersteund door de kernactiviteiten van beleidsamenwerking en innovatie op het gebied van levenslang leren:

- Individuele mobiliteit waaronder studiebezoeken voor deskundigen en functionarissen die worden aangewezen door nationale, regionale en lokale autoriteiten, voor directeurs van

¹⁵ Verdere details over dit document kunt u vinden op de volgende internetpagina http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html

onderwijs- en opleidingsinstellingen en begeleidingsdiensten en diensten voor de validering van verworven kennis en voor sociale partners

- Multilaterale projecten die gericht zijn op het voorbereiden en testen van beleidsvoorstellen die op EU-niveau zijn ontwikkeld en op innovatie op het gebied van levenslang leren
- Multilaterale samenwerkingsnetwerken van deskundigen en/of instellingen die samenwerken rond beleidskwesties. Dergelijke netwerken kunnen bestaan uit:
 - Thematische netwerken voor vraagstukken in verband met de inhoudelijke kant van levenslang leren of met betrekking tot methodologieën en beleidsmaatregelen rond levenslang leren. Dergelijke netwerken kunnen goede manieren van werken en innovatie constateren, uitwisselen, in kaart brengen en analyseren, alsook voorstellen doen voor een betere en bredere toepassing van de goede manieren van werken in de lidstaten
 - Fora over strategische vraagstukken op het gebied van levenslang leren
- Observatie en analyse van het beleid en de stelsels op het gebied van levenslang leren. Dit kan de volgende zaken omvatten:
 - Studies en vergelijkend onderzoek
 - De ontwikkeling van indicatoren en statistische enquêtes, met inbegrip van ondersteuning van de werkzaamheden op het gebied van een leven lang leren in samenwerking met [Eurostat](#)
 - Ondersteuning van de werkzaamheden van het Eurydice-netwerk en financiering van de door de Commissie opgezette Europese Eurydice-eenheid
- Activiteiten ter ondersteuning van de transparantie en erkenning van kwalificaties en door niet-formeel en informeel leren verworven competenties, voorlichting en begeleiding in verband met mobiliteit voor leerdoelstellingen, en samenwerking op het gebied van de kwaliteitsborging. Hieronder vallen onder meer:
 - Netwerken van organisaties die mobiliteit en erkenning bevorderen, zoals Euroguidance en de nationale informatiecentra voor academische erkenning (NARIC's)
 - Ondersteuning van transnationale webdiensten, zoals Ploteus
 - Activiteiten in het kader van het Europass-initiatief overeenkomstig Beschikking nr. 2241/2004/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende een enkel communautair kader voor transparantie op het gebied van kwalificaties en competenties
- Andere initiatieven ('Flankerende maatregelen') die de doelstellingen van de kernactiviteit beogen te bevorderen, met inbegrip van activiteiten op het gebied van peer learning

Verschillende van deze acties van de Kernactiviteit "Beleidsamenwerking en innovatie op het gebied van levenslang leren" zijn gericht op specifieke organen, instellingen of organisaties, en vallen niet onder de algemene oproep tot het indienen van voorstellen. Deze acties zijn afhankelijk van aparte oproepen tot het indienen van voorstellen of van andere regelingen voor de doelgroep in kwestie.

Wat houden de termen beleidsamenwerking en innovatie in met betrekking tot acties op het gebied van Levenslang leren?
--

- Mobiliteit van personen – [Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers](#) – [BSI 1]
- Studies en vergelijkend onderzoek – [Bijdrage van LLP tot het Lissabonproces](#) [BSI 2]

Talen (Kernactiviteit 2)

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties, die werden ontwikkeld om onderwijs- en leerbehoeften te behandelen die betrekking hebben op meer dan één subprogramma, kunnen worden ondersteund door de Kernactiviteit Talen leren:

- Multilaterale projecten die *onder andere* gericht zijn op:
 - Het bevorderen van de belangstelling voor talen en de toegang tot hulpmiddelen om talen te leren
 - De ontwikkeling van nieuw materiaal voor het leren van talen, met inbegrip van onlinecursussen en instrumenten voor taaltests
- Netwerken voor het leren van talen en voor de taalkundige verscheidenheid
- Andere initiatieven die aansluiten op de doelstellingen van de Kernactiviteit, met inbegrip van conferenties en evenementen voor het verspreiden en benutten van resultaten waarbij projecten en potentiële partners worden samengebracht ('Flankerende maatregelen')

Wat zijn Taalacties?

- [Multilaterale projecten](#) [TA 1]
- [Netwerken](#) [TA 2]
- [Flankerende maatregelen](#) [TA 3]

De ontwikkeling van op ICT gebaseerde vernieuwende inhoud, diensten, pedagogiek en praktijken voor een leven lang leren (Kernactiviteit 3)

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties, die zijn ontwikkeld om onderwijs- en leerbehoeften te behandelen en die betrekking hebben op meer dan één subprogramma, kunnen worden ondersteund door de kernactiviteit ICT:

- Multilaterale projecten die gericht zijn op de bevordering van ICT-ondersteund leren vastgelegd in onderwijsstrategieën op lange termijn en de ontwikkeling en verspreiding van vernieuwende methoden, inhoud, diensten en leeromgevingen
- Netwerken die gericht zijn op het delen en uitwisselen van kennis, ervaringen en goede manieren van werken
- Andere activiteiten die de verbetering van het beleid en de manieren van werken voor levenslang leren ten doel hebben, waaronder activiteiten op het gebied van evaluatiemechanismen, observatie, benchmarking, kwaliteitsverbetering en de analyse van de ontwikkelingen op technologisch en pedagogisch gebied

Wat zijn ICT-acties?

- [Multilaterale projecten](#) [ICT 1]
- [Netwerken](#) [ICT 2]

Verspreiding en benutting van resultaten van acties die worden ondersteund door het Programma en door eerdere aanverwante programma's, en de uitwisseling van goede manieren van werken (Kernactiviteit 4)

Wat zijn de doelstellingen?

De voornaamste doelstelling voor acties van de Kernactiviteit 4 '**Verspreiding en Benutting van Resultaten**' is bijdragen tot het creëren van een kader voor de doeltreffende benutting van de resultaten van het Een Leven Lang Leren-programma en eerdere aanverwante programma's op sectoraal, regionaal, nationaal en Europees niveau.

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties voor het creëren van een kader voor de doeltreffende benutting van de resultaten van het LLP-programma en eerdere aanverwante programma's op sectoraal, regionaal, nationaal en Europees niveau worden voorgesteld binnen de kernactiviteit Verspreiden en benutten van resultaten:

- Unilaterale en nationale projecten
- Multilaterale projecten die *onder andere* gericht zijn op:
 - de ontwikkeling van een geschikt kader (analyse, mechanismen, methodologieën en praktische hulpmiddelen) om het benutten van de resultaten van projecten en programma's te vergemakkelijken;
 - programmawijde acties die de benutting van resultaten op Europees niveau (per sector, thema, gebruikersgroep, ...) bevorderen; en
 - de bevordering van 'benuttingsactiviteiten door regionale/Europese/sectorale netwerken met het doel een werkzame cirkel tussen de beleidsontwikkeling en praktijkervaringen te creëren.
- de ontwikkeling van referentiemateriaal. Dit kan bestaan uit het verzamelen van relevante statistische gegevens en studies op het gebied van de verspreiding en benutting van resultaten en de uitwisseling van goede manieren van werken.

Hoe gaan activiteiten van het programma KA4 samen met verspreidings- en benuttingsactiviteiten van andere onderdelen van het LLP-programma?

De acties die op basis van deze Kernactiviteit worden gefinancierd zijn bedoeld ter aanvulling en ondersteuning van de verspreiding en benutting van specifieke projectresultaten die zijn opgenomen binnen de vier sectorale programma's en de andere transversale kernactiviteiten; en de activiteiten die worden gefinancierd op basis van de begeleidende maatregelen binnen de vier sectorale programma's en kernactiviteit 2 Talen. De projecten die op basis van deze kernactiviteit worden gefinancierd moeten zich daarom richten op het creëren van systemen en mechanismen ter ondersteuning van de verspreiding en benutting van resultaten, evenals op het bevorderen van de benutting van grensoverschrijdende benuttingsactiviteiten op EU-niveau.

Wat zijn verspreidings- en benuttingsactiviteiten?

- [Multilaterale projecten](#) [BEN 1]

Jean Monnet-programma

Wat zijn de doelstellingen?

Specifieke doelstellingen

- ❑ Het stimuleren van onderwijs, onderzoek en denkprocessen op het gebied van de Europese integratiestudies
- ❑ Het ondersteunen van een passend aantal instellingen en verenigingen die zich bezighouden met vraagstukken in verband met de Europese integratie en onderwijs en beroepsopleidingen vanuit Europees oogpunt

Operationele doelstellingen

- Het stimuleren van hoge kwaliteit in het onderwijs, onderzoek en denkprocessen in het kader van de opleidingen op het gebied van de Europese integratie aan instellingen voor hoger onderwijs in en buiten de Gemeenschap
- Het verbeteren van de kennis en het bewustzijn over vraagstukken in verband met de Europese integratie onder op dit gebied gespecialiseerde academici en bij de Europese burger in het algemeen
- Het ondersteunen van belangrijke Europese instellingen die zich met vraagstukken op het gebied van de Europese integratie bezighouden
- Het ondersteunen van kwalitatief vooraanstaande Europese verenigingen en instellingen op het gebied van onderwijs en beroepsopleiding

Wie kan deelnemen?

- ❖ Instellingen voor hoger onderwijs in en buiten de Gemeenschap die in hun eigen land als zodanig erkend zijn
- ❖ Onderwijsgeevenden en onderzoekers die zich hebben toegelegd op de bestudering van de Europese integratie, in alle vormen van het hoger onderwijs in en buiten de Gemeenschap
- ❖ Verenigingen van hoogleraren en onderzoekers, instellingen en onderzoekscentra die zich bezighouden met de bestudering van het Europese integratieproces in en buiten de Gemeenschap
- ❖ Verenigingen en vertegenwoordigers van personen die bij beroepsopleiding of beroepsopleidingen betrokken zijn in en buiten de Gemeenschap
- ❖ Publieke en private organisaties die op lokaal en regionaal niveau verantwoordelijk zijn voor de organisatie en voorzieningen op het gebied van onderwijs en beroepsopleidingen

Welke soorten activiteiten?

De volgende acties worden door het '*Jean Monnet-programma*' ondersteund:

- Unilaterale en multilaterale projecten, waaronder:
 - Jean Monnet-leerstoelen, expertisecentra en onderwijsmodules
 - Verenigingen van hoogleraren, andere docenten uit het hoger onderwijs en onderzoekers die zich hebben toegelegd op de bestudering van Europese integratie
 - Steun voor onderzoekers die hun onderzoek versterken aan een gastuniversiteit in een ander land (niet beschikbaar in 2008)
 - Voorlichtings- en onderzoeksactiviteiten met betrekking tot de Gemeenschap die tot doel hebben het debat, het denkproces en de kennis over het Europese integratieproces te bevorderen
- Multilaterale projecten en netwerken, waarbij ondermeer steun kan worden verleend voor de oprichting van multilaterale onderzoeksgroepen op het gebied van de Europese integratie.

'Exploitatiesubsidies ter ondersteuning van gespecificeerde instellingen die zich bezighouden met vraagstukken over de Europese integratie' worden toegekend ter ondersteuning van bepaalde operationele en administratieve kosten van de volgende instellingen die doelstellingen nastreven die van Europees belang zijn:

- Het Europacollege (campussen te Brugge en Natolin)
- Het Europees Universitair Instituut (Florence)
- Het Europees Instituut voor Bestuurskunde (Maastricht)
- De Academie voor Europees recht (Trier)
- Het Europees Agentschap voor de ontwikkeling van het bijzonder onderwijs (Middelfart)
- Het Internationaal Centrum voor Europese Vorming – CIFE (Nice)

Er worden exploitatiesubsidies toegekend ter ondersteuning van het functioneren van bepaalde instellingen en verenigingen die actief zijn op het gebied van levenslang leren. Deze begunstigen worden geselecteerd na een aparte oproep tot het indienen van voorstellen

Wat zijn Jean Monnet Acties?

- Unilaterale en nationale projecten - [Jean Monnet-leerstoelen en Jean Monnet-leerstoelen ad personam](#) [JM 1]
- Unilaterale en nationale projecten - [Jean Monnet-expertisecentra](#) [JM 2]
- Unilaterale en nationale projecten - [Jean Monnet-onderwijsmodules](#) [JM 3]
- Unilaterale en nationale projecten – [Steun voor associaties van hoogleraren en onderzoekers die gespecialiseerd zijn in Europese integratie](#) [JM 4]
- Unilaterale en nationale projecten – [Steun voor informatie- en onderzoeksactiviteiten met betrekking tot Europese integratie](#) [JM 5]
- Unilaterale en nationale projecten – [Steun voor onderzoekers die hun onderzoek versterken in een gastinstelling in een ander land – niet beschikbaar in 2008](#) [JM 6]
- Unilaterale en nationale projecten - [Multilaterale projecten](#) [JM 7]
- Unilaterale en nationale projecten - [Netwerken](#) [JM 8]

Bijlage 1 - Mobiliteit

Comenius

- Mobiliteit van Personen - [Individuele leerlingenmobiliteit \(mobiliteit naar scholen voor leerlingen\)](#) [COM – 1]
- Mobiliteit van Personen - [Nascholing voor personeel in het schoolonderwijs \(stage in scholen of ondernemingen voor onderwijspersoneel en deelname aan opleidingscursussen voor onderwijsgeevenden en ander onderwijspersoneel\)](#) [COM2]
- Mobiliteit van Personen – [Vorbereidende bezoeken](#) [COM 3]
- Mobiliteit van Personen – [Comenius-assistentie](#) [COM 4]
- Mobiliteit van Personen – [Ontvangen van een Comenius-assistent](#) [COM 5]

Erasmus

- Mobiliteit van Personen – [Erasmus University Charter](#) [ERA 1]
- Mobiliteit van Personen – [Erasmus Extended University Charter](#) [ERA 1 bis]
- Mobiliteit van Personen – [Mobiliteit van studenten voor studietoelagen](#) [ERA 2]
- Mobiliteit van Personen - [Stages voor studenten in ondernemingen, opleidingscentra, onderzoekscentra en andere organisaties](#) [ERA3]
- Mobiliteit van Personen - [Onderwijsopdrachten voor onderwijzend personeel van instellingen voor hoger onderwijs en gastpersoneelsleden van ondernemingen](#) - [ERA 4]
- Mobiliteit van Personen - [Scholing voor onderwijzend en ander personeel van instellingen voor hoger onderwijs](#) [ERA5]
- Mobiliteit van Personen - [Intensieve Programma's](#) [ERA 6]
- Mobiliteit van Personen – [Intensieve Taalcursussen](#) [ERA 7]
- Mobiliteit van Personen - [Organisatie van Mobiliteit](#) [ERA8]

Leonardo da Vinci

- Mobiliteit van Personen – [Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor stagiairs die een initiële beroepsopleiding volgen](#) [LDV 1]
- Mobiliteit van Personen – [Transnationale stages in ondernemingen of opleidingsinstellingen voor mensen op de arbeidsmarkt](#) [LDV 2]
- Mobiliteit van Personen – [Stages en uitwisselingen – Mobiliteit voor opleiders in het beroepsopleiding en beroepsopleiding \(VETPRO\)](#) [LDV 3]

Grundtvig

- Mobiliteit van Personen - [Individuele Mobiliteit voor lerende volwassenen](#) – vanaf 2008 [GRU 1]
- Mobiliteit van Personen – [Onderwijservaring voor onderwijsgeevenden in het volwassenenonderwijs die binnenkort zullen afstuderen of die onlangs zijn afgestudeerd](#) – vanaf 2008 [GRU 2]
- Mobiliteit van Personen – [Nascholing voor personeel in het volwassenenonderwijs](#) [GRU 3]
- Mobiliteit van Personen – [Vorbereidende bezoeken voor leerpartnerschappen](#) [GRU 4]

Beleidsamenwerking en Innovatie

- Mobiliteit van personen – [Studiebezoeken voor onderwijsspecialisten en beleidsvormers](#) – [BSI1]

Bijlage 2 – Bilaterale en multilaterale partnerschappen

Comenius

- Partnerschappen – [Schoolpartnerschappen](#) [COM 6]
- Partnerschappen – [Regiopartnerschappen](#) [COM 7]

Leonardo da Vinci

- [Partnerschappen](#) – vanaf 2008 [LDV 4]

Grundtvig

- [Leerpartnerschappen](#) [GRU 5]

Bijlage 3 – Multilaterale projecten

Comenius

- [Multilaterale Projecten](#) [COM 8]

Erasmus

- Multilaterale Projecten – [Ontwikkeling van studieprogramma's](#) [ERA 9]
- Multilaterale projecten – [Samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs en ondernemingen](#) [ERA10]
- Multilaterale projecten – [Modernisering van het hoger onderwijs](#) [ERA 11]
- Multilaterale projecten – [Virtuele campussen](#) [ERA 12]

Leonardo da Vinci

- Multilaterale projecten – [Overdracht van innovatie](#) [LDV 5]
- Multilaterale projecten – [Ontwikkeling van innovatie](#) [LDV 6]

Grundtvig

- [Multilaterale projecten](#) [GRU 6]

Talen

- [Multilaterale projecten](#) [TA 1]

ICT

- [Multilaterale projecten](#) [ICT 1]

Verspreiding en benutting van resultaten

- [Multilaterale projecten](#) [BEN 2]

Bijlage 4 – Netwerken

Comenius

- [Netwerken](#) [COM 9]

Erasmus

- [Netwerken](#) [ERA 13]

Leonardo da Vinci

- [Thematische netwerken](#) [LDV 7]

Grundtvig

- [Thematische netwerken](#) [GRU 7]

Talen

- [Netwerken](#) [TA 2]

ICT

- [Netwerken](#) [ICT 2]

Bijlage 5 – Unilaterale en nationale projecten

Jean Monnet

- Unilaterale en nationale projecten - [Jean Monnet-leerstoelen en Jean Monnet-leerstoelen ad personam](#) [JM 1]
- Unilaterale en nationale projecten - [Jean Monnet-expertisecentra](#) [JM 2]
- Unilaterale en nationale projecten - [Jean Monnet-onderwijsmodules](#) [JM 3]
- Unilaterale en nationale projecten – [Steun voor associaties van hoogleraren en onderzoekers die gespecialiseerd zijn in Europese integratie](#) [JM 4]
- Unilaterale en nationale projecten – [Steun voor informatie- en onderzoeksactiviteiten met betrekking tot Europese integratie](#) [JM 5]
- Unilaterale en nationale projecten – [Steun voor onderzoekers die hun onderzoek versterken in een gastinstelling in een ander land – vanaf 2008](#) [JM 6]
- Unilaterale en nationale projecten - [Multilaterale projecten](#) [JM 7]
- Unilaterale en nationale projecten - [Netwerken](#) [JM 8]

Bijlage 6 – Observatie en analyse

Beleidssamenwerking en Innovatie

- Studies en vergelijkend onderzoek – [Bijdrage van LLP tot het Lissabonproces](#) [BSI 2]

Bijlage 7 – Flankerende maatregelen

Comenius

- Flankerende maatregelen [eTwinning](#) [COM 10]
- [Flankerende maatregelen](#) [COM 11]

Erasmus

- [Flankerende maatregelen](#) [ERA14]

Leonardo da Vinci

- [Flankerende maatregelen](#) [LDV8]

Grundtvig

- [Flankerende maatregelen](#) [GRU8]

Talen

- [Flankerende maatregelen](#) [TA3]

